

Onderzoek huisvesting arbeidsmigranten in regio Rotterdam

opdrachtgever: 14 gemeenten in de regio Rotterdam

opdrachtnemer: Expertisecentrum Flexwonen

mei 2016

Inhoudsopgave	pagina
Conclusies en aanbevelingen	3
1. Aanleiding	5
2. Centrale vragen	6
3. Een schatting van de omvang, verdeling en verblijfsduur van het aantal EU-arbeidsmigranten in de regio Rotterdam	7
3.1 De BRP: omvang en verdeling van het aantal EU-arbeidsmigranten over de gemeenten	7
3.2 De BRP als bron: gemiddelde verblijfsduur EU-arbeidsmigranten	10
3.3 Schatting totaal aantal EU-arbeidsmigranten in de regio Rotterdam	12
3.4 Schatting per gemeente	14
3.5 Samenvatting/conclusies	15
4. Ontwikkeling van het aantal EU-arbeidsmigranten in de regio Rotterdam	16
4.1. Een beeld van de ontwikkeling van de populatie EU-arbeidsmigranten in de regio Rotterdam	16
4.2. Mogelijk effect instroom vluchtelingen op volume arbeidsmigranten	19
4.3 Literatuuronderzoek	20
4.4 Samenvatting/conclusies	21
5. Huisvesting	22
5.1 Inventarisatie aantal huisvestingsplaatsen door regiogemeenten zelf	22
5.2 Inventarisatie aantal huisvestingsplaatsen onder werkgevers en huisvester	23
5.3 Een beeld van de beschikbare huisvesting: nu en in de nabije toekomst	23
5.4 Samenvatting/conclusies	25
6. (Ontwikkelingen in) tekorten aan woonruimte	27
6.1 De omvang van de huisvestingsvraag	27
6.2 De omvang van het huisvestingsaanbod	27
6.3 Verwachte huisvestingstekorten	27
6.4. Kansrijke strategieën	28
6.5 Samenvatting/conclusies	29
Bijlagen	
1 Berekening gemiddelde inschrijfduur EU-arbeidsmigranten in de BRP	31
2 Redeneerlijn schatting 3: op basis van onderzoek Van der Heijden (2010)	33
3 Overzicht inschrijving EU-arbeidsmigranten in de BRP van de 14 gemeenten in de regio Rotterdam 2011-2014	35
4 Overzicht van geïnterviewde organisaties	87

auteur:

Johan van der Craats

j.vandercraats@flexwonenarbeidsmigranten.nl

www.expertisecentrumflexwonen.nl

Conclusies en aanbevelingen

EU-arbeidsmigranten verblijven in alle 14 gemeenten van de regio Rotterdam. Het zwaartepunt ligt bij de gemeenten Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen. De REVA geeft een belangrijke indicatie van het eerste verblijfadres in de (pilot) gemeenten. Maar de registratie is door mogelijke 'omleidingsroutes' niet volledig betrouwbaar. Minister Blok heeft in een brief aan de Kamer echter inmiddels toegezegd de pilot REVA landelijk uit te rollen.

Arbeidsmigranten blijven steeds vaker langer in de regio. Zo steeg het aandeel arbeidsmigranten dat langer dan vijf jaar verblijft van 28% in 2011 tot 37% in 2014. Op basis van drie verschillende perspectieven zijn schattingen berekend van het aantal aanwezige EU-arbeidsmigranten in de regio. Op basis van een verschilanalyse lijkt de meest waarschijnlijke schatting 60.000 arbeidsmigranten in 2014. In Westvoorne verblijft met 172 personen het kleinste aantal arbeidsmigranten. In Rotterdam daarentegen verblijven 2 van de 3 in de regio aanwezige arbeidsmigranten.

Om een beeld te krijgen van de verwachte ontwikkeling van het aantal arbeidsmigranten in de regio zijn verschillende gemeenten, werkgevers, huisvesters en arbeidsmarktspecialisten bevestigd. De meesten geven aan te verwachten dat de vraag naar arbeidsmigranten zal toenemen of zich op z'n minst zal stabiliseren. Een substantieel deel van de toenemende vraag wordt echter gerekruteerd uit de groeiende groep arbeidsmigranten die zich hier gevestigd heeft. Veruit de belangrijkste reden voor de verwachte groei zijn de betere economische perspectieven. Zo groeit de uitzendmarkt, die voor een substantieel drijft op de inzet van arbeidsmigranten, in 2016 met 5%. Het lijkt erop dat de behoefte aan arbeidsmigranten toeneemt in met name arbeidsintensieve sectoren als logistiek, industrie en de agrarische sector. Maar ook in de zorg vinden steeds meer arbeidsmigranten hun weg. Daarnaast gaat het om beroepsgroepen waarvoor speciale kennis is vereist zoals de techniek of ICT. Rotterdam vervult een belangrijke rol in de regio. Het ligt centraal en er is veel en toenemende werkgelegenheid.

De kans lijkt uitgesloten dat vluchtelingen arbeidsmigranten op korte termijn serieus zullen verdringen. Werkgevers zijn zeer gecharmeerd van het arbeidsethos van arbeidsmigranten. Daarnaast willen werkgevers allerhande risico's mijden die gepaard gaan met de inzet van vluchtelingen zoals mogelijke (extra) taal- en cultuurproblemen en het 'gedoe' er omheen. Op zeer beperkte schaal zijn werkgevers vanuit een MVO-achtergrond bereid een eerste verkenning te doen naar de mogelijke inzet van vluchtelingen op de werkvloer.

Gemeenten in de regio schatten dat er sinds 2013 minimaal 1.500 huisvestingsplekken zijn gerealiseerd. Daarnaast zijn er naar verwachting nog eens 700 - 800 vergunningen verleend voor de huisvesting van arbeidsmigranten in reguliere woningen. Aangezien dit beeld zeer waarschijnlijk niet compleet is, is een enquête uitgezet onder huisvesters en werkgevers om meer zicht te krijgen op de andere beschikbare, legale huisvesting. Met een marginale respons van 4% geven werkgevers en huisvesters een signaal af niet of nauwelijks bereid te zijn meer openheid van zaken te geven. Daarmee lijken zij hun verantwoordelijkheid niet te nemen. Om toch meer informatie van huisvesters en werkgevers los te krijgen, is het aantal interviews opgevoerd. Hieruit blijkt dat vooral huisvesters (meer nog dan werkgevers) momenteel problemen met het vinden van voldoende en goede huisvesting. Met name de wooneenheden die (tijdelijk) zijn aangehuurd, vormen een gevaar voor de beschikbare capaciteit. Daarmee hebben ook huisvesters met veel 'tijdelijk bezit' het lastiger dan partijen met veel 'eigen bezit'.

De meeste huisvesters en werkgevers verwachten dat de problemen met huisvesting in de nabije toekomst niet minder zullen worden. De belangrijkste redenen die worden genoemd zijn de verminderde aandacht bij gemeenten en corporaties voor het vraagstuk. Alle

aandacht lijkt uit te gaan naar de (verplichte) huisvesting van vergunninghouders. Daarnaast ervaart een groot deel van de huisvesters en werkgevers minder ruimte voor goede huisvesting door een strakker gemeentelijk beleid. Een toegenomen aandacht voor handhaving bij gemeenten leidt niet automatisch tot medewerking bij het zoeken naar alternatieven. Door een aantrekkelijke woningmarkt komen ook minder panden in beeld om aan te huren of moeten panden eerder uit de markt worden gehaald door verkoop. Tenslotte neemt de vraag naar meer huisvestingskwaliteit toe. Arbeidsmigranten laten zich niet meer 'ophokken'. Een minderheid van werkgevers en huisvesters voorziet voor nu en in de nabije toekomst geen probleem in het vinden van voldoende huisvesting. De toegenomen druk op de woningmarkt is breed voelbaar en uit zich onder meer in lange wachtlijsten in de sociale huursector. Om deze reden zoeken veel arbeidsmigranten hun heil in gemeenten met meer huisvestingsmogelijkheden. Zo zoeken veel in het Westland werkzame arbeidsmigranten hun toevlucht tot met name Schiedam en Vlaardingen.

De kans op eventuele malafide woonsituaties is het grootst bij de groep die hier kort is/verblijft. Voor dit onderzoek gaan we uit van de groep die hier korter dan 2 jaar verblijft. De omvang hiervan wordt geschat op 20.000 arbeidsmigranten. Het legale gerealiseerde huisvestingsaanbod voor deze groep wordt getaxeerd op 7.500 flexplekken. Dat is meer dan de ambitie van 6.000 flexplekken, die tijdens de ondertekening van de Nationale Verklaring (2012) was geformuleerd. Uit het voorgaande volgt een tekort van 12.500 flexplekken in de regio Rotterdam. Daarmee wordt het begrijpelijk dat vrijwel alle huisvesters aangeven dat de markt voor flexwonen (stevig) onder druk staat en dat die druk in de nabije toekomst waarschijnlijk verder zal toenemen. De problemen nemen niet alleen toe door de toegenomen vraag van arbeidsmigranten. Ook vluchtelingen en andere woonurgente (zoals gescheiden mensen en starters) doen een vergelijkbaar en toenemend beroep op hetzelfde woningmarktsegment.

Om te voorkomen dat arbeidsmigranten en andere woonurgente groepen (opnieuw) worden gehuisvest op plaatsen waar de samenleving dat niet wil, lijkt het van belang een nieuwe huisvestingsambitie te formuleren. Om zowel de lusten als lasten eerlijk(er) te delen is het van belang dat zowel ambitie als inzet een regionaal karakter hebben. Dat betekent concreet een betere afstemming tussen partijen zowel ter linker als rechter zijde van de Maasoever als met de gemeente Westland. Om te stimuleren dat in de nabije toekomst voldoende huisvesting van goede kwaliteit voor arbeidsmigranten beschikbaar is, lijkt het van belang een strategie te verkennen waar de volgende elementen deel van uitmaken.

- ✓ Ten eerste is dat een verbeterde inschrijving van arbeidsmigranten in de gemeentelijke BRP. Momenteel hebben gemeenten op basis van de BRP onvoldoende zicht op de aantallen aanwezige arbeidsmigranten. Daarbij is het ook van belang dat er altijd een check plaatsvindt van het eerste verblijfsadres.
- ✓ Ten tweede ervaren werkgevers en huisvesters het gemeentelijk ruimtelijk beleid als te knellend. Hierdoor is het lastig/onmogelijk om nieuwe flexplekken te creëren. Daar waar als gevolg van handhaving flexplekken moeten verdwijnen, wordt de gemeentelijke ondersteuning in het vinden van huisvestingsalternatieven gemist. Gemeenten zouden er goed aan doen om het SNF-keurmerk in het beleid op te nemen.
- ✓ Tenslotte zijn er kansen om het flexwonenaanbod uit te breiden door het mixen van verschillende woonurgente groepen -waaronder arbeidsmigranten- onder één dak. Hierdoor wordt niet alleen voorzien in de woonbehoefte van meerdere doelgroepen. Maar ook de kansen op maatschappelijk draagvlak van een dergelijke huisvestingsvoorziening worden aanzienlijk vergroot. Door het uitwerken van een flexwonenbrede-aanpak is wellicht een evenredige verdeling van de opgave tussen gemeenten (zowel ter linker als rechter zijde van de Maasoever) mogelijk.

1. Aanleiding

In de economie in de regio Rotterdam en omliggende gebieden vervullen arbeidsmigranten een belangrijke rol. Als gevolg daarvan verblijft hier een grote groep EU-arbeidsmigranten, al dan niet tijdelijk. Goede huisvesting van deze werknemers is al geruime tijd een aandachtspunt voor gemeenten, werkgevers en huisvesters. Zowel de arbeidsmigranten zelf, als de werkgevers voor wie zij aan de slag zijn, als de overige inwoners van de regio hebben daar belang bij.

Het Samenwerkingsverband Wonen Regio Rotterdam (SWRR)¹ wil zicht krijgen op de aantallen arbeidsmigranten in haar werkgebied en op de verwachtingen bij werkgevers over de toekomstige inzet van deze EU-arbeidskrachten. Tevens willen zij zicht krijgen op de wijze waarop deze groep is gehuisvest, op de vraag naar tijdelijke woonruimte die nog resteert en dat ook relateren aan de toekomstverwachtingen van werkgevers. Met deze informatie willen de regiogemeenten ook kunnen voldoen aan de vraag van het ministerie van BZK om de ontwikkelingen ter zake te monitoren. Het Expertisecentrum Flexwonen is gevraagd op korte termijn een dergelijk onderzoek uit te voeren.

definitie arbeidsmigrant

In dit onderzoek wordt onder meer gezocht naar een betrouwbare schatting van het aantal in de regio Rotterdam verblijvende arbeidsmigranten. Aangezien achter het begrip 'arbeidsmigrant' nogal eens een wisselende lading schuil gaat, is het goed het begrip te definiëren. In dit onderzoek wordt aangesloten bij de definitie van het CBS:

Arbeidsmigranten worden gedefinieerd als alle 'eerstegeneratieallochtonen' die afkomstig zijn uit Bulgarije, Hongarije, Slovenië, Polen, Roemenië, Estland, Letland, Litouwen, voormalig Tsjecho-Slowakije (incl. Tsjechië en Slowakije), Portugal, Spanje, Italië of Griekenland en bovendien op 31 december (2011-2014) in Nederland woonachtig waren.

De belangrijkste reden voor het gebruik van deze definitie is dat deze aansluit op andere onderzoeken en bronnen, die eveneens in dit onderzoek gebruikt worden. Overigens worden de begrippen 'eerstegeneratieallochtoon' en 'EU-arbeidsmigrant' omwille van de leesbaarheid door elkaar gebruikt.

Een veelgebruikte term is ook 'seizoensarbeider'. Kenmerkend voor de seizoensarbeider is het tijdelijk karakter van 'zijn' verblijf. Zo zijn tijdens de oogst in september/oktober meer seizoensarbeiders actief in o.a. het Westland. Aangezien die tijdelijkheid inmiddels een permanent karakter heeft, wordt bij het vormgeven van de schatting het begrip 'seizoensarbeider' buiten beschouwing gelaten. Het spreekt voor zich dat bij het bepalen van de woningbehoefte, het short-stay karakter van het verblijf wél van belang is.

Tot slot het begrip 'expat'. De betekenis van expat is volgens de Van Dale 'iemand die voor zijn werk tijdelijk in het buitenland woont'. Wikipedia geeft als definitie 'iemand die tijdelijk in een land verblijft met een andere cultuur dan die waarmee hij is opgegroeid. Meestal zijn ze daarbij uitgezonden door hun werkgever'. In het algemeen maatschappelijk verkeer heeft de term expat tevens de lading van 'hoog opgeleide kenniswerker'. Uit het voorgaande blijkt dat het niet goed mogelijk is om voor de betreffende herkomstlanden een scherp onderscheid te maken tussen de termen 'expat' en 'EU-arbeidsmigrant'. Om deze reden laten we het begrip 'expat' in de totstandkoming van de schatting achterwege.

¹ Het SWRR is opvolger van de Stadsregio Rotterdam en omvat de volgende 14 gemeenten: Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle a/d IJssel, Hellevoetsluis, Krimpen a/d IJssel, Lansingerland, Maassluis, Nissewaard, Ridderkerk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen en Westvoorne.

2. Centrale vragen

Vertrekpunt voor de huisvestingsopgave vormt het aantal in de regio aanwezige EU-arbeidsmigranten. Het voorgaande leidt daarom tot de volgende vier hoofdvragen:

- Hoeveel arbeidsmigranten uit Midden-, Oost en Zuid-Europa zijn er in de regio Rotterdam en hoe zijn deze verdeeld over de 14 gemeenten?
- Welke uitspraken zijn te doen over de verwachtingen bij werkgevers over de toekomstige groei of krimp van deze aantallen?
- Hoeveel huisvestingsplaatsen zijn voor deze doelgroep in de regio bij benadering beschikbaar en waar bevinden die zich?
- Welke tekorten aan woonruimte voor deze doelgroep doen zich voor en hoe zal zich dat in de komende jaren ontwikkelen? Welke strategieën zijn hier kansrijk?

Let op:

Voor welke aanpak ook wordt gekozen: onderzoeken naar aantallen arbeidsmigranten leiden nooit tot harde uitkomsten. Zo lang arbeidsmigranten onvoldoende zijn geregistreerd, blijven de uitkomsten hooguit goed beredeneerde schattingen. Het wijzigen van aannames en denklijnen leidt tot andere uitkomsten. Ook zijn er verschillen in de tijd: veel gebruikte cijfers hebben als peildatum 31 december. Dat is in de periode waarin het aantal ingeschakelde seizoensarbeiders doorgaans een dip kent. Kortom: de cijfers moeten met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Leeswijzer

In hoofdstuk 3 wordt een beredeneerde schatting gemaakt van het aantal arbeidsmigranten in de regio Rotterdam over de periode 2011 - 2014 inclusief een verdeling over de gemeenten. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de hoe deze populatie arbeidsmigranten zich in de toekomst waarschijnlijk ontwikkeld. In hoofdstuk 5 wordt ingezoomd op de plaats en beschikbaarheid van huisvestingsvoorraad voor deze doelgroep. Hoofdstuk 6 zoomt tenslotte in hoeverre er voldoende huisvesting voor arbeidsmigranten beschikbaar is en hoe die beschikbaarheid zich zal ontwikkelen.

3. Een schatting van de omvang, verdeling en verblijfsduur van het aantal EU-arbeidsmigranten in de regio Rotterdam

Om tot een goed beredeneerde schatting van het aantal EU-arbeidsmigranten te komen, inclusief een beeld hoe deze groep over de gemeenten in de regio is verdeeld en hoe lang zij doorgaans verblijven, worden enkele bronnen nader onderzocht. In paragraaf 3.1 wordt een beeld geschetst van omvang en verdeling van het aantal EU-arbeidsmigranten op basis van de inschrijving in de BRP (Basisregistratie Personen) en REVA (Registratie Eerste VerblijfsAdres). In paragraaf 3.2 wordt de BRP als bron gebruikt om een idee te krijgen over de gemiddelde verblijfsduur van EU-arbeidsmigranten. In paragraaf 3.3 tenslotte worden drie verschillende redeneerlijnen geanalyseerd om uiteindelijk tot een 'eindschatting' te komen van het aantal aanwezige EU-arbeidsmigranten in de regio.

3.1 De BRP: omvang en verdeling van het aantal EU-arbeidsmigranten over de gemeenten

Aan alle 14 gemeenten in de regio Rotterdam is gevraagd cijfers te leveren over het aantal in de BRP² ingeschreven EU-arbeidsmigranten over de periode 2011 - 2014. In principe³ is iemand die binnen en periode van een half jaar tenminste 4 maanden of langer in Nederland verblijf zal houden, een ingezetene. Elke ingezetene is verplicht zich in te schrijven in de basisregistratie van zijn of haar woonplaats. Ingezetenen ontvangen dan een burgerservicenummer (BSN). Van deze personen is het verblijfsadres bekend. In bijlage 3 staan alle aangeleverde gegevens per gemeente opgenomen. Tabel 1 geeft een samenvatting.

Tabel 1: ontwikkeling omvang populatie in de BRP ingeschreven EU-arbeidsmigranten 2011 - 2014

	2011	2012	2013	2014
Albrandswaard	264	287	287	287
Barendrecht	523	551	583	657
Brielle	107	112	122	177
Capelle a/d IJssel	NB	NB	NB	747 ⁴
Hellevoetsluis	527	292	294	287
Krimpen a/d IJssel	60	71	76	87
Lansingerland	229	246	307	307
Maassluis	209	259	368	467
Nissewaard	NB	632	679	733
Ridderkerk	779	807	821	865
Rotterdam	13.528	14.410	15.066	16.363
Schiedam	1.827	1.944	2.191	2.444
Vlaardingingen	1.278	1.259	1.437	1.780
Westvoorne	71	58	62	71
<i>Totaal</i>	<i>19.402</i>	<i>20.928</i>	<i>22.293</i>	<i>25.272</i>

² Op 6 januari 2014 de Wet Basisregistratie Personen (Wet BRP) in werking getreden. Deze nieuwe wet vervangt de Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (Wet GBA). Elke ingezetene is verplicht zich in te schrijven in de basisregistratie van zijn of haar woonplaats. Niet-ingezetenen kunnen zich inschrijven in de RNI (Registratie Niet-Ingezetenen) bij inschrijffvoorzieningen bij 19 gemeenten in Nederland.

³ Met uitzondering van o.a. personeel van Europese en VN-instellingen

⁴ peildatum oktober 2015

Uit tabel 1 blijkt dat het aantal in de BRP ingeschreven EU-arbeidsmigranten in de periode 2011 - 2014 is gegroeid van 19.402 naar 25.272. Dat is een groei van 30%.

Opvallend is dat alleen in de gemeente Hellevoetsluis het aantal arbeidsmigranten de afgelopen jaren is afgenomen. De gemeente geeft daarvoor als verklaring dat 'het aantal ingeschreven arbeidsmigranten in de gemeenten op Voorne-Putten - en dus ook voor Hellevoetsluis - naar nu blijkt steeds nauw samen heeft gehangen met de aanleg van Maasvlakte 2. Met de afronding ervan is het aantal arbeidsmigranten sterk gedaald en is er - gezien de woon-werk afstanden - uit andere regio's geen interesse van arbeidsmigranten om zich op Voorne-Putten te vestigen'.

Als vervolgens gekeken wordt hoe de arbeidsmigranten over de gemeenten in de regio verdeeld zijn omstaat het volgende beeld (tabel 2):

Tabel 2: ontwikkeling relatieve omvang populatie in de BRP ingeschreven EU-arbeidsmigranten 2011 - 2014 + aandeel in de BRP ingeschreven arbeidsmigranten op de bevolkingsomvang

	2011	2012	2013	2014	bevolkingsomvang ⁵	% in de BRP ingeschreven arbeidsmigranten op de bevolkingsomvang
Albrandswaard	1,4	1,4	1,3	1,1	25.069	1,1
Barendrecht	2,7	2,6	2,6	2,6	47.377	1,4
Brielle	0,6	0,5	0,5	0,7	16.312	1,1
Capelle a/d IJssel	NB	NB	NB	3,0	66.178	1,1
Hellevoetsluis	2,7	1,4	1,3	1,1	38.953	0,7
Krimpen a/d IJssel	0,3	0,3	0,3	0,3	28.825	0,3
Lansingerland	1,2	1,2	1,4	1,2	57.122	0,5
Maassluis	1,1	1,2	1,7	1,8	32.080	1,5
Nissewaard	NB	3,0	3,0	2,9	84.929	0,9
Ridderkerk	4,0	3,9	3,7	3,4	45.253	1,9
Rotterdam	69,7	68,9	67,6	64,7	618.357	2,6
Schiedam	9,4	9,3	9,8	9,7	76.450	3,2
Vlaardingen	6,6	6,0	6,4	7,0	70.981	2,5
Westvoorne	0,4	0,3	0,3	0,3	13.964	0,5
Totaal	100%	100%	100%	100%	1.221.850	2,1

NB = niet bekend

Allereerst word zichtbaar dat EU-arbeidsmigranten in alle 14 gemeenten van de regio staan ingeschreven. Het is echter duidelijk dat het zwaartepunt van de inschrijvingen bij de gemeenten Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen ligt. Deze drie gemeenten hebben samen meer dan 8 van de 10 (81%) BRP-inschrijvingen van alle arbeidsmigranten in de regio terwijl in deze gemeenten 63% van de bevolking woont. Krimpen en Westvoorne herbergen daarentegen beiden met 0,3% het minste aantal in de BRP ingeschreven arbeidsmigranten. Opvallend is dat de relatieve verdeling van arbeidsmigranten in de gemeenten over de periode 2011 - 2014 nagenoeg onveranderd is gebleven. De grootste relatieve verschuiving zit bij de gemeente Rotterdam. In deze grootste gemeente is het relatieve aandeel van de

⁵ Demografische kerncijfers per gemeente 2014, CBS, [bron](#)

totale populatie in de BRP ingeschreven arbeidsmigranten gedaald: van 69,7% in 2011 naar 64,7% in 2014. In absolute zin is de populatie echter wel toegenomen (zie tabel 1).

De rechterkolom van tabel 2 geeft het aandeel in de BRP ingeschreven arbeidsmigranten weer op de bevolkingsomvang per gemeente. In Schiedam is het aandeel arbeidsmigranten op de totale bevolking met 3,2% het hoogst, gevolgd door Rotterdam (2,6%) en Vlaardingen (2,5%). De gemeenten waar naar verhouding de minste arbeidsmigranten verblijven zijn Krimpen aan de IJssel (0,3%), Lansingerland en Westvoorne (beiden 0,5%).

Ook de bron REVA⁶ zegt iets over de gemeente waar EU-arbeidsmigranten zich als eerste hebben ingeschreven. Allereerst een duiding van de bron REVA. Vijf gemeenten (Den Haag, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen en Westland) zijn in januari 2014 een pilot gestart met de registratie van het eerste verblijfadres in REVA, bij het eerste contactmoment tussen EU-arbeidsmigranten en de Nederlandse overheid. De pilot moest antwoord geven op de vraag of de registratie van het eerste verblijfadres bijdraagt aan het zicht dat gemeenten op de woonomstandigheden van niet-ingezetenen hebben, en bijdraagt aan de mogelijkheden om personen op tijd te wijzen op hun plicht tot inschrijving in de BRP.

Daarmee geeft REVA een eerste indicatie van de verdeling van de arbeidsmigranten over de regio. Uit de inschrijvingen in de BRP -zoals in paragraaf 3.1.beschreven- wordt duidelijk dat arbeidsmigranten zich in alle gemeenten van de regio vestigen. Koplopers zijn daarbij Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen. Dat beeld wordt bevestigd door de inschrijvingen in de REVA. Ook hier vinden de inschrijvingen plaats in alle gemeenten van de regio. En ook hier is Rotterdam koploper. Alleen hebben in de top 3 van de REVA Vlaardingen en Schiedam hun plek omgedraaid t.o.v. van de BRP.

Tabel 3: verdeling REVA-inschrijvingen over de gemeente, week 7, 2016

gemeente	aantal arbeidsmigranten ingeschreven in de REVA (rapportage week 7, 2016)	ranking
Albrandswaard	175	10
Barendrecht	50	13
Brielle	258	7
Capelle a/d IJssel	238	8
Hellevoetsluis	444	5
Krimpen a/d IJssel	11	14
Lansingerland	543	4
Maassluis	214	9
Nissewaard	417	6
Ridderkerk	121	12
Rotterdam	4.303	1
Schiedam	885	3
Vlaardingen	1.338	2
Westvoorne	155	11
<i>Totaal</i>	<i>9.152</i>	

⁶ In de BRP wordt van de niet-ingezetene het woonadres in het thuisland (en niet het verblijfadres in Nederland) geregistreerd. In Bestuurlijke Overleggen over EU-arbeidsmigratie hebben gemeenten aangegeven inzicht te willen in het eerste verblijfadres van niet-ingezetenen in Nederland. Om het eerste verblijfadres te registreren is de pilot REVA gerealiseerd. De pilotgemeenten zijn Den Haag, Rotterdam, Westland, Nijmegen, Eindhoven, Schiedam, Vlaardingen en Dordrecht. Bron: [ICTU, 2014](#)

Op een hoger schaalniveau kan in de REVA een redelijke evenwichtige verdeling worden geconstateerd tussen Rotterdam, 'overig regio' en de gemeente Westland (de grote werkgevendende gemeente in de naburige regio) van respectievelijk 4.303, 4.849, 4.747 inschrijvingen.

Een kanttekening bij genoemde REVA-cijfers is op zijn plaats. Aangezien alleen de RNI-loketten in Rotterdam en Den Haag het eerste verblijfsadres noteren van arbeidsmigranten, die zich in een van de 5 pilotgemeenten willen vestigen, vallen registraties die via de overige 17 RNI-loketten in het land verlopen, buiten beeld. Daarnaast vallen ook de registraties uit het zicht van arbeidsmigranten, die een fictief verblijfsadres opgeven (=buiten één van de pilot gemeenten) maar die wél in een van die pilotgemeenten gaan wonen. Concreet betekent dat van een deel van de registratie in de pilotgemeenten, het eerste verblijfsadres (alsnog) onbekend is.

Daarnaast hebben inschrijvingen in de REVA een cumulatief karakter. Bij de REVA kan niet uitgeschreven worden. Om deze reden zal het aantal inschrijvingen per gemeente in de loop van de tijd alleen maar oplopen. Gemeenten kunnen zelf overigens ook een bijdrage leveren om de kwaliteit van de REVA te verbeteren. Als een gemeente goede afspraken heeft met werkgevers/uitzendbureaus, zullen hun werknemers ook eerder geneigd zijn hun eerste verblijfsadres juist op te geven.

Uit het onderzoek 'Arbeidsmigranten in de stadsregio Rotterdam uit 2011'⁷ blijkt ook dat arbeidsmigranten in de hele regio actief zijn. Het rapport stelt: 'In de stadsregio Rotterdam zijn in totaal 138 duizend arbeidsmigranten werkzaam. Het merendeel van deze groep, 92 duizend, is werkzaam in de gemeente Rotterdam (2008). Ook buiten de stad Rotterdam is een substantiële groep migranten werkzaam in de omliggende gemeenten van de stadsregio, namelijk 46 duizend. Hieruit blijkt dat arbeidsmigratie een onderwerp is dat niet alleen voor de grote steden en gemeenten van belang is, maar ook voor de kleinere gemeenten'.

Uit de Uitvoeringsagenda 2013 - 2014 EU arbeidsmigratie⁸ van de gemeente Rotterdam blijkt ook dat deze stad een substantieel aantal arbeidsmigranten huisvest. Naar schatting wonen er tussen de 30.000 en 50.000 arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa in Rotterdam (Monitor Programma EU arbeidsmigranten 2012). Bijna 12.000 daarvan staan geregistreerd in de GBA.

3.2. de BRP als bron: gemiddelde verblijfsduur EU-arbeidsmigranten

Uit de door gemeenten aangeleverde cijfers, kan ook een beeld worden gedestilleerd hoe lang EU-arbeidsmigranten gemiddeld in de BRP ingeschreven staan. In bijlage 1 wordt de achterliggende berekening getoond. In tabel 4 staat een samenvatting van de belangrijkste gegevens.

Tabel 4: gemiddelde verblijfsduur van de in de BRP ingeschreven EU-arbeidsmigranten 2011- 2014

jaar	<2 jaar	2-5 jaar	> 5 jaar	totaal
2011	44%	28%	28%	100%
2012	39%	30%	31%	100%
2013	36%	31%	33%	100%
2014	34%	29%	37%	100%

⁷ Arbeidsmigranten in de stadsregio Rotterdam, Onderzoek naar de omvang en de economische effecten van arbeidsmigratie voor de stadsregio Rotterdam, EIM, 2011

⁸ zie voor bron ook [bijgaande link](#)

Uit de tabel komt naar voren dat over de periode 2011 - 2014 het aandeel arbeidsmigranten dat minder dan twee jaar staat ingeschreven, afneemt van 44% naar 34%. Het aandeel arbeidsmigranten dat hier langer dan vijf jaar verblijft, neemt in die periode juist toe van 28% naar 37%. Het lijkt er daarmee op dat arbeidsmigranten zich vaker vestigen. Hoewel het effect van een mogelijk verzuim van uitschrijving uit de BRP bij vertrek onduidelijk is, bevestigt ander onderzoek dat arbeidsmigranten doorgaans langer in Nederland verblijven dan voorheen. Zo blijkt uit onderzoek van de NBBU⁹ dat in 2015 52% van de arbeidsmigranten meer dan 6 maanden ononderbroken werkzaam was. In 2016 zal dat naar verwachting stijgen tot 64% van de populatie arbeidsmigranten.

Ook uit de cijfers van de Kamer van Koophandel komt naar voren dat steeds meer arbeidsmigranten zich inschrijven in het handelsregister om een eigen onderneming te starten. Tabel 5 geeft een overzicht.

Tabel 5: aantal in het handelsregister ingeschreven arbeidsmigranten in de regio Rotterdam 2011- 2016 (peildatum 1 januari)

Herkomstgroepering	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Midden- en Oost-Europa						
Bulgarije	687	777	865	783	644	668
Estland	9	6	5	6	13	16
Hongarije	92	116	143	164	188	208
Letland	16	23	41	49	58	61
Litouwen	21	28	36	41	42	60
Polen	620	706	837	940	1061	1254
Roemenië	171	180	0	0	0	0
Slovenië	0	0	1	1	1	1
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	0	0	0	0	3	2
subtotaal	1.616	1.836	1.928	1.984	2.010	2.270
Zuid-Europa						
Griekenland	85	93	110	120	132	144
Italië	119	138	0	0	0	0
Portugal	138	143	153	186	221	248
Spanje	151	164	179	206	209	232
subtotaal	493	538	442	512	562	624
Totaal	2.109	2.374	2.370	2.496	2.572	2.894

bron: Kamer van Koophandel 2016

In de periode 2011 - 2016 is het aantal inschrijvingen in het handelsregister van de regio Rotterdam toegenomen met 37%. Met name de Polen springen in beeld. Zij vormen met 43% van alle inschrijving van EU-arbeidsmigranten in het handelsregister veruit de grootste groep. Opvallend is verder dat het aantal inschrijvingen in het handelsregister met name het afgelopen jaar een hoge vlucht heeft genomen. Hiermee wordt het beeld van een toenemend aantal vestigende arbeidsmigranten verder ondersteunt.

⁹ bron: [NBBU-onderzoek arbeidsmigranten 2015](#).

3.3 Schatting totaal aantal EU-arbeidsmigranten in de regio Rotterdam

In het navolgende worden drie scenario's naast elkaar gezet om tot een goed beredeneerde schatting te komen van het aantal aanwezige EU-arbeidsmigranten in de regio Rotterdam.

schatting 1: op basis van een combinatie van BRP-inschrijvingen en gemeentelijke schattingen

Er staan ultimo 2014 25.272 EU-arbeidsmigranten ingeschreven in de BRP van de 14 gemeenten. Het werkelijk aantal is wellicht hoger. Er zijn 4 gemeenten die een eigen schatting hebben gemaakt. Twee daarvan hebben een bandbreedte aangegeven: Rotterdam 31.000 - 50.000 en Vlaardingen 2.800 - 3.000. Als we voor laatstgenoemde steden het gemiddelde als schatting hanteren, ontstaat het volgende beeld:

Tabel 6: aantal inschrijvingen in BRP versus eigen schattingen aantal EU-arbeidsmigranten

plaats	BRP 2014	eigen schatting
Brielle	177	200
H'sluis	287	250
Rotterdam	16.363	40.500
Vlaardingen	1.780	2.900
<i>Totaal</i>	<i>18.607</i>	<i>43.850</i>

In de vier gemeenten staan 18.607 arbeidsmigranten in de BRP ingeschreven op een totale schatting van 43.850 in deze gemeenten. Dat betekent dat gemiddeld 42% van de arbeidsmigranten in de BRP staat ingeschreven. Als wordt geëxtrapoleerd naar de hele regio, kan de totale populatie worden geschat op $(25.272 \times 43.850) / 18.607 = 59.557$ EU-arbeidsmigranten. Overigens geeft de gemeente Hellevoetsluis als verklaring voor haar schatting dat deze voor een belangrijk deel wordt bepaald door de afronding van werkzaamheden aan Maasvlakte 2 (zie ook paragraaf 3.1).

schatting 2: op basis van combineren van gegevens uit de BRP en UWV-polisadministratie

Uit onderzoek van prof. dr. P.G.M. van der Heijden van de Universiteit Utrecht (2013)¹⁰ is gebleken dat van alle MOE-landers¹¹ 53% in 2010 is geregistreerd in de BRP of UWV-polisadministratie. In paragraaf 3.1 is een duiding gegeven van de inschrijving in de BRP. De registratie van arbeidsmigranten in de polisadministratie van het UWV kan als volgt worden geduid.

In het kader van de Wet op loonbelasting moeten werkgevers sociale premies en loonbelasting afdragen namens hun werknemers. In principe staat daarmee iedereen die werkt voor een Nederlandse werkgever (een uitzendbureau is wettelijk gezien ook een werkgever) geregistreerd in de polisadministratie van het UWV. Dit geldt dus ook voor EU-migranten. De polisadministratie bevat gegevens van lonen, arbeidscontracten en uitkeringen en is gebaseerd op data uit de loonaangiften. In de meeste gevallen staat alleen een adres van de werkgever genoteerd.

Zowel de BRP- al de UWV-bron hebben hun kracht maar ook hun beperkingen. Een belangrijke tekortkoming van de BRP is dat slechts een beperkt deel van de

¹⁰ Bron: Aantallen geregistreerde en niet-geregistreerde burgers uit MOE-landen die in Nederland verblijven, Utrecht 2013,

¹¹ MOE-landers: arbeidsmigranten uit Midden- en Oost Europa

arbeidsmigranten daar geregistreerd staat. Maar ook de UWV-polisadministratie kent haar beperkingen. Uit een analyse is gebleken dat van slechts 1% van de personen uit de UWV-polisadministratie ook het woonadres in Nederland genoteerd staat. Dit betekent dat van de EU-migranten die wel in de polisadministratie geregistreerd staan, maar niet in de BRP, alleen de werkregio bekend is. Dat maakt vergelijkingen met de BRP zeer lastig omdat daar juist het woonadres genoteerd staat.

Als rekening wordt gehouden met genoemde registratiegraad, kan een uitspraak worden gedaan over het totaal in de regio Rotterdam verblijvende MOE-landers. Aangezien er geen gegevens voorhanden zijn over de registratiegraad van ZE-landers¹² wordt hier aangenomen dat de registratiegraad van MOE-landers niet significant afwijkt van ZE-landers. In tabel 7 staat een overzicht van het aantal in de BRP en UWV-polisadministratie geregistreerde arbeidsmigranten in Rotterdam Rijnmond. Deze gecombineerde bronnen zijn vervolgens 'opgehoogd' (met de factor $100/53 = 1,9$) om tot een totaalschatting te komen.

Tabel 7: schatting totaal aantal arbeidsmigranten in de regio Rotterdam op basis van de BRP en UWV-polisadministratie, 2010

bron	MOE 2010	ZE 2010	totaal
BRP	11.135	6.780	17.915
UWV	4.700	700	5.400
subtotaal	15.835	7.480	23.315
<i>Totaal na ophoging</i>	<i>29.877</i>	<i>14.113</i>	<i>43.991</i>

Op basis van het combineren van gegevens uit de BRP en UWV uit 2010 kan worden geschat dat het totaal aantal arbeidsmigranten in de regio Rotterdam in 2010 zo'n 44.000 bedroeg. Als deze schatting wordt doorgetrokken naar 2014 op basis de toename van de BRP inschrijvingen over deze periode $((25.272/17.915)*100) - 100 = 41\%$ dan kan het totaal aantal arbeidsmigranten in 2014 worden geschat op 62.056 arbeidsmigranten.

schatting 3: op basis van onderzoek Van der Heijden (2010)

In het onderzoek van Van der Heijden worden drie bronnen gebruikt. Naast de gegevens uit de BRP en UWV-polisadministratie, wordt ook het zogeheten HerKenningsdienstSysteem van de politie (HKS) gebruikt. Voor het HKS is gekozen omdat dit een van de weinige bestanden is waar ook niet-geregistreerden in voorkomen.

De volledige redeneerlijn om op basis van het onderzoek van Van der Heijden te komen tot een schatting van het aantal arbeidsmigranten in de regio Rotterdam, staat beschreven in bijlage 2. Hier wordt alleen ingezoomd op de resultaten van de redeneerlijn: in 2014 wordt het aantal arbeidsmigranten in de regio Rotterdam tussen de 69.407 en 73.144 geschat.

verschilanalyse en totaalbeeld schatting (2010)

Als de drie verschillende denklijnen om te komen tot een goed beredeneerde schatting naast elkaar worden gezet ontstaat het volgende totaalbeeld:

¹² ZE-landers: arbeidsmigranten uit Zuid-Europese landen

Tabel 8: overzicht drie schattingen

Bron schatting	omvang aantal arbeidsmigranten in 2014
1: eigen gemeentelijke schatting en BRP	59.557
2: BRP/UWV	62.056
3: Van der Heijden	69.407 - 73.144

Opvallende constatering is dat de drie schattingen elkaar niet veel ontlopen. De eerste twee schattingen lijken zelfs bijna samen te vallen. Alleen de schatting op basis van Van der Heiden valt hoger uit. Een mogelijke verklaring voor de relatieve afwijking van laatstgenoemde schatting is dat het aanzienlijk meer tussenstappen en aannames in de redenering bevat dan de eerste twee schattingen. Hierdoor is de kans op ruis en daarmee eventuele afwijkingen groter. Op basis van het voorgaande kan het aantal in de regio Rotterdam aanwezig EU-arbeidsmigranten worden geschat op ongeveer 60.000 in 2014.

3.4 Schatting per gemeente

Nu een totaalschatting van 60.000 arbeidsmigranten voor alle 14 gemeenten in de regio is bepaald, kan een schatting per gemeente worden gereconstrueerd. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van 4 gemeenten die zelf een schatting hebben aangereikt (zie ook tabel 6). Van de overige 10 gemeenten kan een schatting worden gereconstrueerd. Tabel 9 geeft een overzicht.

Tabel 9: schatting aantal arbeidsmigranten per gemeente op basis van eigen en beredeneerde schattingen, 2014

gemeente	BRP 2014	eigen schatting	beredeneerde schatting
Albrandswaard	287		695
Barendrecht	657		1.592
Brielle	177	200	
Capelle a/d IJssel	747		1.810
Hellevoetsluis	287	250	
Krimpen a/d IJssel	87		211
Lansingerland	307		744
Maassluis	467		1.132
Nissewaard	733		1.776
Ridderkerk	865		2.096
Rotterdam	16.363	40.500	
Schiedam	2.444		5.922
Vlaardingen	1.780	2.900	
Westvoorne	71		172
<i>Subtotaal 10 gemeenten</i>	<i>6.665</i>		<i>16.150</i>
<i>Totaal</i>	<i>25.272</i>	<i>43.850</i>	

De beredeneerde schattingen zijn als volgt afgeleid. De 10 gemeenten die zelf geen schatting hebben aangeleverd, hebben met elkaar 6.665 in de BRP ingeschreven

arbeidsmigranten. Deze gemeenten huisvesten naar schatting 16.150 arbeidsmigranten. (totale schatting minus de schatting van de vier 'bekende' gemeenten). Op basis van een gemiddelde registratiegraad van $(6.665/16.150) * 100\% = 42\%$ is een schatting van de overige gemeenten bepaald.

3.5 Samenvatting/conclusies

EU-arbeidsmigranten verblijven in alle 14 gemeenten van de regio Rotterdam. Het zwaartepunt ligt bij de gemeenten Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen. In deze gemeenten verblijven ruim 8 van de 10 arbeidsmigranten uit de regio. De REVA geeft een belangrijke indicatie van het eerste verblijfadres in de 5 pilot gemeenten. Maar de registratie is door mogelijke 'omleidingsroutes' niet volledig betrouwbaar. Minister Blok heeft in een brief aan de Kamer¹³ echter inmiddels toegezegd de pilot REVA landelijk uit te rollen. Arbeidsmigranten blijven steeds vaker langer in de regio. Zo steeg het aandeel arbeidsmigranten dat langer dan vijf jaar verblijft van 28% in 2011 tot 37% in 2014. Ook beginnen steeds meer arbeidsmigranten -met name Polen- een eigen onderneming.

Op basis van drie verschillende perspectieven zijn schattingen beredeneerd van het aantal aanwezige EU-arbeidsmigranten in de regio. Op basis van een verschilanalyse lijkt de meest waarschijnlijke schatting 60.000 arbeidsmigranten in 2014. In Westvoorne verblijft met 172 personen het kleinste aantal arbeidsmigranten. In Rotterdam verblijven 2 van de 3 in de regio aanwezige arbeidsmigranten.

¹³ Kamerbrief over voortgang huisvesting EU-arbeidsmigranten 2014, 10 april 2015, [bron](#)

Hoofdstuk 4: Ontwikkeling van het aantal EU-arbeidsmigranten in de regio Rotterdam

Om een beeld te krijgen van de verwachte groei/krimp van de aantallen in de regio Rotterdam werkzame EU-arbeidsmigranten zijn diverse betrokken deskundigen geïnterviewd en literatuurbronnen geraadpleegd. Paragraaf 4.2 gaat in op verschillende ontwikkelingen in de (regionale) economie en op de arbeidsmarkt. In paragraaf 4.3 worden de mogelijke verdringingseffecten onderzocht door de komst van een toenemend aantal vluchtelingen. Paragraaf 4.4. gaat vervolgens in op hoofdlijnen van enkele relevante recente rapporten.

4.1. Een beeld van de ontwikkeling van de populatie EU-arbeidsmigranten in de regio Rotterdam

Om meer zicht te krijgen op de te verwachten inzet van EU-arbeidsmigranten in de nabije toekomst zijn 17 spelers geïnterviewd, die zicht hebben op de ontwikkelingen in de regionale arbeidsmarkt en economie. Concreet zijn dat 2 gemeenten, 7 werkgevers, 6 huisvesters en 2 arbeidsmarktspecialisten. In bijlage 4 staat een overzicht van geïnterviewde organisaties.

Op de vraag welke ontwikkelingen de ondervraagden voorzagen, is het beeld als volgt:

- 10 partijen gaven aan een lichte tot stevige groei te verwachten in de behoefte aan de inzet van arbeidsmigranten;
- 4 partijen verwachten dat de vraag zich stabiliseert op het huidige niveau;
- 3 partijen durfden er geen uitspraken over te doen.

De partijen die een lichte tot stevige groei verwachten zijn allen werkgevers of huisvesters. De spelers die geen verdere ontwikkeling van de vraag verwachten zijn 2 gemeenten, 2 arbeidsmarktspecialisten, 2 werkgevers en een huisvester.

Om meer zicht te krijgen op de ratio achter genoemde verwachtingen, is gevraagd naar achterliggende trends en ontwikkelingen, die mogelijk op meer of juist minder inzet van arbeidsmigranten duiden. Er zijn in hoofdlijnen 4 ontwikkelingen/trends genoemd:

a. seizoen

Nagenoeg alle ondervraagden geven aan dat de vraag naar arbeidsmigranten deels seizoensgebonden is. Zo hebben sectoren als de groensector en de fruitpluk in de wintermaanden aanzienlijk minder mensen nodig dan andere maanden. Direct na de wintermaanden wordt -evenals in voorgaande jaren- de arbeidsinzet van EU-arbeidsmigranten in verschillende sectoren weer opgeschaald.

b. aantrekkende economische groei en olieprijs

De belangrijkste reden, die geïnterviewde partijen aangeven voor de groeiende vraag naar EU-arbeidsmigranten, is de aantrekkende economie. Tempo Team geeft aan weer meer aanvragen van bedrijven te krijgen voor de inzet van arbeidsmigranten. 'Door de groeiende vraag volstaat alleen werving uit de lokale markt niet meer'. DMjob onderstreept dat. Axidus ziet de vraag naar arbeidsmigranten behoorlijk groeien. 'We verwachten mede door hun inzet dit jaar 20% meer omzet te draaien dan vorig jaar'. HuurSnel ziet de werkgelegenheid ook toenemen. 'Rotterdam vervult een belangrijke rol in de regio. Het ligt centraal en er is veel en toenemende werkgelegenheid'.

Er is echter ook twijfel of en in hoeverre de economische groei effect zal hebben op het volume arbeidsmigranten. Staffhousing : 'Voor een deel wordt beroep gedaan op arbeidsmigranten die zich inmiddels hier hebben gevestigd dus dat zien wij niet direct in de

woningvraag terug'. De Kamer van Koophandel herkent het beeld van een toenemend aantal vestigers. 'Uit een analyse van het handelsregister komt naar voren dat steeds meer arbeidsmigranten voor zichzelf beginnen. Bijvoorbeeld als schilder' (zie ook paragraaf 3.2, tabel 5).

Het UWV geeft ook aan het lastig te vinden het effect van een aantrekkende economie in te schatten. 'De arbeidsmarkt is behoorlijk ruim. In de techniek zitten wel enkele moeilijk vervulbare vacatures en daarom zijn bedrijven wel eerder geneigd om over de grens heen te kijken. Maar zeker ook na de crisis wordt er meer lokaal geworven. Welk effect dat heeft op de behoefte aan arbeidsmigranten laat nog even op zich wachten'.

De gemeente Westland heeft ook haar vragen of de populatie arbeidsmigranten zal groeien. 'Er zullen alleen meer arbeidsmigranten komen als er nieuwe bedrijven ontstaan of groeien. Wij zien dat in onze gemeente in ieder geval (nog) niet gebeuren. Het aantal arbeidsmigranten is de afgelopen jaren, voor hoeveel we het weten, redelijk stabiel'.

Naast het effect van een aantrekkende economie, wordt ook het belang van de hoogte van de olieprijs enkele malen genoemd als indicator voor de behoefte aan arbeidsmigranten. Homeflex: 'De olieprijs schiet naar beneden. Daarom zijn de activiteiten in en rond de petrochemie en offshore laag. Op de Botlek en Europoort vinden weinig activiteiten plaats. Daardoor investeren bedrijven minder in projecten waarvoor arbeidsmigranten nodig zijn. Het is allemaal wel een tijdelijke dip. We verwachten dat het binnen een enkele maanden weer aantrekt. Alle bedrijven waarvoor wij huisvesten geven aan te groeien of groei te verwachten'. Ook United Homes herkent de analyse van Homeflex. 'Als wij zien wat er gaat gebeuren komende tijd dan gaat het weer op toeren komen. Wij verwachten echter wel dat de inzet van arbeidsmigranten gelijk blijft als in het verleden. Over de gehele linie zien we immers de vraag niet of nauwelijks toenemen'. Stipt twijfelt over het toekomstperspectief. 'Op korte termijn zal de inzet zo blijven als het nu is. Op de langere termijn is het heel lastig iets zinnigs te zeggen. Als de olieprijs stijgt, kan de vraag zomaar sterk stijgen. Maar het kan ook zo maar op dit niveau blijven'. Deltalinqs sluit daarbij aan. 'We zien met name een piek aan de inzet van arbeidsmigranten bij onderhoudswerkzaamheden aan grote installaties. De producerende bedrijven hebben hun vaste pool aan arbeidskrachten. Maar eens in de zoveel tijd is er een onderhoudstop en dan is er een grote piek in de vraag naar EU-arbeidsmigranten. Het is lastig te benoemen of er ook behoefte is aan meer mensen. De tijd tussen onderhoudstops wordt langer maar het zou ook kunnen zijn dat de vraag per onderhoudstop weer groter wordt'.

c. ontwikkeling specifieke sectoren en automatisering

Arbeidsmigranten werken veelal in arbeidsintensieve sectoren of in sectoren die specifieke kennis vergen. De vraag is hoe juist die sectoren zich zullen ontwikkelen. Stipt geeft aan dat 'wat er geautomatiseerd kan worden, wordt geautomatiseerd'. De gemeente Westland geeft daarbij aan dat automatisering haar grenzen kent. 'Er zijn en blijven nog steeds mensen nodig. Tuinders geven bijvoorbeeld aan dat het nog 10 - 20 jaar kan duren voordat een automaat een rijpe tomaat kan herkennen en oogsten. Vooralsnog blijven er ogen en handen nodig'. De Kamer van Koophandel herkent die ontwikkeling. De gemeente Westland ziet ook dat arbeidsmigranten steeds vaker in andere arbeidsintensieve sectoren actief zijn. 'Wij zien dat o.a. in de zorg steeds vaker gebruik wordt gemaakt van de inzet van arbeidsmigranten. Welke invloed dat heeft op het totale aantal blijft onduidelijk'. Homeflex verwacht dat de economische groei breed zal zijn: 'De meeste groei waarover nu gesproken wordt is in de logistiek en dienstverlening. Wij verwachten dat ook de bouw zal aantrekken. De economische groei zet zich door en beperkt zich niet tot enkele economische sectoren'. De gemeente Rotterdam gelooft echter niet dat de groei economiebreed zal uitpakken. 'We zien dat de toename van de werkgelegenheid zich met name richt op de hoger opgeleide werknemer. Denk met name aan functies in de (proces)techniek, ICT, medische/zorgsector

en agricultuur. Voor wat betreft het volume aan lager of niet opgeleide werknemers zien we een constante'.

d. arbeidsmarktbrede ontwikkelingen: flexibilisering en polarisering

De gemeente Rotterdam schetst twee arbeidsmarktbrede dominante trends, die deels zijn ontleend aan de Economische Verkenningen Rotterdam (EVR, zie ook paragraaf 4.4):

trend 1: flexibilisering.

'Daar waar werkgevers mensen in dienst nemen, zien we steeds vaker allerlei constructies om mensen niet in vaste in dienst te hoeven nemen om daarmee hun risico's te beperken. De groei zit met name in de flexibele dienstverbanden zoals via uitzendwerk, flexwerk en de inzet van ZZP'ers. De vacatures zien we stijgen en er worden meer uren gedraaid in de uitzendbranche. De verwachting is dat dat nog wel een tijdje zo blijft. Het positieve effect is dat werkgevers weer mensen in dienst durven te nemen. Een negatief effect is: er is veel minder zekerheid en minder duurzaamheid door deze tijdelijke en 0-urencontracten dus ook het beroep op uitkeringen en sociale voorzieningen is groter. We verwachten dat deze trend zich met name aan de onderkant van de arbeidsmarkt zal doorzetten. Daaronder verstaan we van ongeschoold werk tot MBO3-niveau'.

trend 2: polarisering of dualisering

'We voorzien in deze regio baanloze (economische) groei. De werkgelegenheid voor de hoger opgeleiden zal wel groeien. Voor de lager of niet opgeleide werknemer zien we een constante in het aanbod van werk. Maar voor de banen op het middenniveau zien we een daling in volume door digitalisering, automatisering en robotisering. Dat zien we nu al gebeuren in de financiële sector en het MKB. Het effect ervan is: mensen die werkloos raken, komen in de WW. Een deel van de mensen probeert een plek te bemachtigen op hoger niveau. Maar ook juist in het lager segment: de onderkant van de arbeidsmarkt. Daar wordt het dringen. Juist daar is de populatie door onder meer de crisis sterk gegroeid. Daar zitten Wajongers, mensen in de bijstand en dergelijk. En in dat segment zit ook een groot deel van de arbeidsmigranten. Die krijgen dus extra concurrentie. Het volume aan werk aan de onderkant blijft ongeveer gelijk. Maar het aantal mensen die daarvoor in aanmerking willen komen neemt juist toe'.

'Het is de vraag welke gevolgen deze ontwikkelingen hebben op de inzet van arbeidsmigranten. Werknemers die voorheen werkzaam waren in het middensegment, kunnen mogelijk terecht in het bovenste (groeierende) segment van de arbeidsmarkt. Als ze daar niet slagen, zijn zij een kansrijke groep in het onderste segment van de arbeidsmarkt. Ook arbeidsmigranten staan vaak sterker dan andere werkzoekenden aan de onderkant. Sterk punt van arbeidsmigranten is dat ze flexibeler en meer gemotiveerd zijn om hard te werken dan andere personen aan onderkant van de arbeidsmarkt. De marges aan de onderkant zijn klein: werkgevers zoeken dus steeds vaker mensen met flexibele skills. In die zin hebben arbeidsmigranten een voorsprong op 'andere' werknemers aan de onderkant zoals een doorsnee bijstandsgerechtigde. Daarnaast ontzorgen intermediairs als uitzendbureaus en huisvesters de werkgevers. Kortom, arbeidsmigranten lijken in de nieuwe constellatie betere papieren te hebben dan andere mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt'.

Ook Deltalinqs herkent dat de vraag naar opleidingsniveau stijgend is. 'Er is meer vraag naar MBO-3 en steeds vaker naar MBO-4 niveau. Daarnaast valt er vaker een stijging waar te nemen richting HBO-niveau. Er is duidelijk een beweging gaande naar de inzet van hoger geschoolde mensen. Dat kunnen ook EU-arbeidsmigranten zijn'. Bij Deltalinqs speelt er nog

een specifiek issue. 'Bij ons speelt de discussie die te maken heeft met Babylonische spraakverwarring die kan ontstaan als je samenwerkt met mensen van verschillende nationaliteiten in een toch wel kritische werkomgeving'. Ook de accreditatie speelt een rol. 'Het is van groot belang onder welke omstandigheden arbeidsmigranten hun training hebben gehad'.

4.2. Mogelijk effect instroom vluchtelingen op volume arbeidsmigranten

Net als in andere landsdelen heeft de regio Rotterdam ook te maken met een forse instroom van vluchtelingen met een verblijfsvergunning. Het is de vraag welk effect de influx van deze zogeheten vergunninghouders mogelijk heeft op de inzet van arbeidsmigranten.

Uit de interviews komt een duidelijk beeld naar voren. De verwachtingen over de mogelijke inzet van vluchtelingen op de arbeidsmarkt -en de mogelijke verdringing van EU-arbeidsmigranten daarbij- beperken zich van 'geen enkel effect' tot hooguit 'een zeer beperkt effect op termijn'. De belangrijkste argumenten voor de geen /lage verwachtingen zijn:

a. geen issue

De meeste werkgevers en huisvesters geven aan dat de inzet van vluchtelingen op de arbeidsmarkt geen enkel issue is. Verschillende partijen geven aan er hooguit wel iets over gehoord te hebben maar dat er 'geen enkele beweging zichtbaar is' (Westflex en HCA) of er 'geen zicht op te hebben' (Deltalinqs). Homeflex ziet de inzet vooral met de mond beleden worden en United Homes kwalificeert de inzet van vluchtelingen op korte termijn als 'utopie'. 'Immers, wie betaalt bepaalt en dan zijn EU-arbeidsmigranten in het voordeel'. Stipt noemt nog een ander punt dat kleeft aan de mogelijke inzet van vluchtelingen. 'De marges in bijvoorbeeld de tuinbouw zijn te klein om risico's te nemen. Ondernemers zullen daarom zoveel mogelijk op safe spelen. Zo weten ze wat ze aan arbeidsmigranten hebben. Dat geldt niet voor vluchtelingen. Als de inzet van vluchtelingen zal plaatsvinden, zal het veel tijd kosten. Maar vooralsnog verwachten we er weinig van'.

b. ingewikkelde processen en procedures

De eventuele verwachtingen over de kansen van vluchtelingen op de arbeidsmigranten worden getemperd door de (mogelijke) ingewikkelde processen en procedures. Tempo Team geeft aan dat verschillende werkgevers zich in hun handen wrijven. 'Ze denken dat er een grote potentie zit. Er zijn wel wat initiatieven. Maar het is makkelijker gezegd dan gedaan'. Axidus geeft ook aan van start te willen gaan. 'Met name enkele opdrachtgevers die MVO hoog in het vaandel hebben staan hebben aangegeven ermee aan de slag te willen. Maar wij denken dat het nog wel een hele tijd duurt voordat dat handen en voeten krijgt'. Ook DMjob wil onderzoeken waar kansen liggen. Dat vliegen we aan vanuit zowel onze behoefte als maatschappelijke verantwoordelijkheid. Maar het zal door het ingewikkelde proces nog een tijd duren voordat dat zijn beslag krijgt'. De gemeente Rotterdam beaamt dat. 'Wij denken dat na de aanvankelijke mooie berichten -de inzet van arbeidsmigranten is toch positieve PR voor bedrijven- het toch lastiger blijkt om vluchtelingen aan de slag te krijgen. Wij denken dat er nog wel wat jaartjes overheen zullen gaan. Maar door de lessen uit het verleden verwachten we dat gemeenten wel eerder zullen inzetten op werk voor vluchtelingen'.

c. bepaalde sectoren/beroepsgroepen

De gemeente Rotterdam verwacht dat vluchtelingen wel wat gaan concurreren. 'Het ligt aan het opleidingsniveau, aanwezige vaardigheden en taalbeheersing. Zeker vluchtelingen met een technische of ICT-achtergrond lijken goede papieren te hebben. Maar ook aan de onderkant van de arbeidsmarkt is niet uit te sluiten dat vluchtelingen gaan concurreren met

zowel arbeidsmigranten als met onze 'eigen' Rotterdammers. Dat zal op de langere termijn zijn als duidelijk is wat ze kunnen en mogen'. Als er al kansen zijn, gelooft United Homes hooguit dat die zich voordoen aan de bovenkant van de arbeidsmarkt: 'Wij geloven zeker dat hoger opgeleide vluchtelingen in bepaalde sectoren als de ICT wel aan het werk komen'.

d. taal en cultuur

Taalachterstand en cultuurverschillen zijn andere genoemde concurrentienadelen van vluchtelingen op de arbeidsmarkt. De Kamer van Koophandel geeft aan dat arbeidsmigranten een voorspog hebben. 'Ze komen uit de EU, hebben taalvoorsprong en zijn sneller inzetbaar. De inzet van vluchtelingen zal daarom langer duren'. Ook de gemeente Westland voorziet hobbels door de cultuurverschillen. 'Er moet sprake zijn van een match in culturen en omgangsvormen. Mensen uit andere landen die onze kassen en de manier van werken en met elkaar omgaan niet gewend zijn, zullen minder snel aarden dan zij die dat wel gewend zijn. In kleine aantallen zijn er misschien mogelijkheden. Maar wij geloven niet dat vluchtelingen op zo'n schaal ingezet zullen gaan worden dat arbeidsmigranten over een paar jaar worden verdrongen. Daarnaast kunnen geloofsverschillen ook een grote rol spelen bij bepaalde groepen en ook dat kan beter onderkend worden. Stipt sluit daarbij aan. 'Wij verwachten dat werkgevers zullen zeggen dat zij voor hetzelfde geld liever arbeidsmigranten hebben. Zij spreken immers eerder de taal'.

4.3 literatuuronderzoek

Uit paragraaf 4.2 en 4.3 komt op basis van de interviews naar voren dat de vraag naar arbeidsmigranten zich op zijn minst stabiliseert of mogelijke (licht) toeneemt. In deze paragraaf zetten we enkele andere bronnen op een rij.

ABU-flexmigrantenonderzoek

Uit het ABU- flexmigrantenonderzoek 2014¹⁴ komt naar voren dat er landelijk een toename wordt verwacht van het aantal flexmigranten dat de ABU-leden ter beschikking stellen. In de periode 1 juni 2013 tot 1 juni 2014 was het totaal 89.168 flexmigranten. Dat zijn gemiddeld per bedrijf 587 flexmigranten. Voor de nieuwe periode tot 1 juni 2015 wordt dit aantal bijna 93.000 met een gemiddelde van 612 flexmigranten per bedrijf. Dat is een toename van 4,3%. Cijfers van de Rabobank¹⁵ bevestigen de verwachte groei van de uitzendmarkt. Deze zal in 2016 met 5% in volume groeien.

De UWV-arbeidsmarktprognoses

Het Centraal Planbureau (CPB) gaat voor 2016 landelijk uit van handhaving van de economische groei (2,1%)¹⁶. De UWV-arbeidsmarktprognoses 2015 - 2016¹⁷ zoomen verder in op de regio Rijnmond. Hieruit blijkt dat de werkgelegenheid in de regio Rijnmond in 2014 kromp met 1,3%. Voor 2015 en 2016 wordt een voorzichtige groei van de werkgelegenheid verwacht van 0,5%. Voor de industrie, de publieke sector en de landbouw wordt in 2015 en 2016 een krimp verwacht. De overige sectoren zullen naar verwachting groeien.

Economische Verkenning Rotterdam 2016

De in maart 2016 uitgekomen Economische Verkenning Rotterdam (EVR) geeft inzicht in de belangrijkste kerngegevens van de Rotterdamse economie. Hieruit blijkt dat de regionale economie zich beter ontwikkelt dan eerder in de UWV-arbeidsmarktprognose was voorzien.

¹⁴ Flexmigranten in Nederland, ABU 2014, [bron](#)

¹⁵ Rabobank Cijfers & Trends, [bron](#)

¹⁶ UWV Landelijke arbeidsmarktprognose 2016, [bron](#)

¹⁷ UWV-arbeidsmarktprognoses 2015-2016, [bron](#)

Sinds 2013 zit de economie in de regio Groot-Rijnmond weer in de lift. In 2014 bedroeg de economische groei 1,4% en wordt een groeiversnelling verwacht naar 2,7% in 2015 en 2016. Sectoren met banengroei zijn in de stad Rotterdam: horeca (+1,2%), detailhandel (+1,0%) en de informatiesector (+4%). Voor de regio waren de stijgers: groothandel (+1,8%), horeca (+2,2%) en de financiële sector (+1,0%). Het UWV verwacht dat in 2015 en 2016 de werkgelegenheid in de regio licht zal groeien (+0,5%).

De EVR geeft ook aan dat het goed gaat met de regionale uitzendbranche. Na een daling in 2011 en 2012 bleef het aantal vacatures in 2013 nagenoeg stabiel. In 2014 steeg het aantal vacatures met 17%. En in de eerste drie kwartalen van 2015 steeg het aantal ontstane vacatures met 7746 vergeleken met een jaar eerder, naar het hoogste niveau in de afgelopen vier jaar.

4.4 Samenvatting/conclusies

De meeste ondervraagde organisaties geven aan te verwachten dat de vraag naar arbeidsmigranten zal toenemen of zich op z'n minst zal stabiliseren. Een substantieel deel van de toenemende vraag wordt echter gerekruteerd uit de groeiende groep arbeidsmigranten die zich hier gevestigd heeft. Veruit de belangrijkste reden voor de verwachte groei zijn de betere economische perspectieven. Zo groeit de uitzendmarkt, die voor een substantieel drijft op de inzet van arbeidsmigranten, in 2016 met 5%. Het lijkt erop dat de behoefte aan arbeidsmigranten toeneemt in met name arbeidsintensieve sectoren als logistiek, industrie en de agrarische sector. Maar ook in de zorg vinden steeds meer arbeidsmigranten hun weg. Daarnaast gaat het om beroepsgroepen waarvoor speciale kennis is vereist zoals de techniek of ICT. Rotterdam vervult een belangrijke rol in de regio. Het ligt centraal en er is veel en toenemende werkgelegenheid.

De kans lijkt uitgesloten dat vluchtelingen arbeidsmigranten op korte termijn serieus zullen verdringen. Werkgevers zijn zeer gecharmeerd van het arbeidsethos van arbeidsmigranten. Daarnaast willen werkgevers allerhande risico's mijden die gepaard gaan met de inzet van vluchtelingen zoals mogelijke (extra) taal- en cultuurproblemen en het 'gedoe' er omheen. Op zeer beperkte schaal zijn werkgevers vanuit een MVO-achtergrond bereid een eerste verkenning te doen naar de mogelijke inzet van vluchtelingen op de werkvloer.

Hoofdstuk 5. Huisvesting

Een belangrijke vraag die de gemeenten in de regio beantwoord willen zien, is de vraag hoeveel huisvestingsplaatsen voor EU-arbeidsmigranten beschikbaar zijn en waar die locaties zich bevinden. Een belangrijk vertrekpunt vormen de inventarisaties die de gemeenten zelf hebben gemaakt (paragraaf 5.1). Omdat het vermoeden bestaat dat dat beeld incompleet is, is een enquête onder huisvesters en werkgevers uitgezet (paragraaf 5.2). Tenslotte is een aantal werkgevers en huisvesters bevraagd naar hun beeld van de beschikbaarheid van huisvesting in de regio (paragraaf 5.3).

5.1 Inventarisatie aantal huisvestingsplaatsen door regiogemeenten zelf

Ten behoeve van de voortgangsmonitor van het ministerie van BZK hebben de regiogemeenten op 19 november 2015 de volgende inventarisatie gemaakt:

a) Hoeveel huisvestingsplekken zijn sinds 2013 in grootschalige shortstay- en midstay locaties gerealiseerd? (locaties met 50 bedden of meer?)

In eerdere rapportages is aangegeven dat er met name op de rechter Maasoever (Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen en Maassluis) initiatieven zijn gerealiseerd; het betreft structureel circa 500 flexibele huisvestingsplekken in short of midstay voorzieningen (met 50 bedden of meer).

b) Hoeveel huisvestingsplekken realiseerden woningcorporaties sinds 2013? (d.w.z. zelfstandig/ onzelfstandig, via Leegstandswet in bijv. sloopwoningen, verhuur via woningcorporatie of intermediaire huisvester of werkgever)

Door diverse woningcorporaties wordt aangegeven dat er geen aparte registratie plaatsvindt op de doelgroep arbeidsmigranten; dit betekent dat het opgegeven aantal slechts een beperkt aandeel is van het totaal. Voorzichtig gesteld zou dit aantal op circa 1.000 huisvestingsplekken kunnen worden geraamd waarvan een substantieel deel in Vlaardingen (in nog te slopen appartementen).

c) Hoeveel huisvestingsplekken zijn naar inschatting sinds 2013 via vergunningen bij de gemeenten gerealiseerd? (bijvoorbeeld onder de Leegstandswet en huisvestingsverordening, buiten genoemde aantallen onder de twee bovengenoemde vragen)

Ook hier geldt terughoudendheid ten aanzien van het aantal: niet elke vergunningaanvraag voor verhuur van een leegstaande/te koop staande woning heeft geleid tot verhuur aan arbeidsmigranten bijvoorbeeld. Met enkele slagen om de arm wordt geraamd dat het hier om 700 à 800 woningen/vergunningen kan gaan. Met het aantrekken van de woningmarkt zal het aantal voor dit doel in gebruik zijnde woningen afnemen.

d) Hoeveel huisvestingsplekken zijn naar inschatting sinds 2013 gerealiseerd in niet-vergunningsplichtige voorzieningen?

Voor deze inschatting ontbreken (te) veel onderliggende gegevens van gemeenten. Daarnaast is in een groot deel van de regio (o.a. binnen Rotterdam) kamerverhuur (tot drie personen per woning) vergunningvrij waardoor er wel (flexibele) huisvestingsplekken worden benut/gerealiseerd zonder registratie. Om deze reden is aanvullend onderzoek gedaan. Hierop gaat paragraaf 5.2 in.

5.2 Inventarisatie aantal huisvestingsplaatsen onder werkgevers en huisvester

Omdat het vermoeden bestaat dat het door gemeenten in paragraaf 5.1 gecreëerde beeld incompleet is, is een onderzoek uitgezet onder werkgevers en huisvesters in de regio Rotterdam. Zij hebben immers als geen ander zicht op het aantal gecertificeerde flexplekken in de regio. Samen met het beeld dat gemeenten hebben kan zo een totaalbeeld worden geschetst. In totaal zijn 236 werkgevers/uitzendbureaus en huisvesters (sociaal en particulier) benaderd met het verzoek de digitale vragenlijst in te vullen. Ondanks de nodige rappels is de respons bedroevend laag: 11 respondenten. Met deze respons van $(11/236) \cdot 100\% =$ ruim 4%, lijkt het erop dat werkgevers en huisvesters er geen behoefte aan hebben meer openheid van zaken te geven. Om toch een betrouwbaar zicht te krijgen in hoeverre de woningmarkt nu en in de nabije toekomst voldoende en goede huisvesting biedt voor EU-arbeidsmigranten, is ervoor gekozen een aantal werkgevers en huisvesters te interviewen over dit thema.

5.3 Een beeld van de beschikbare huisvesting: nu en in de nabije toekomst

Om meer zicht te krijgen in hoeverre nu en in de nabije toekomst voldoende huisvesting beschikbaar is voor arbeidsmigranten zijn enkele werkgevers (7) en huisvesters (6) bevroegd naar hun ervaringen. Centrale vragen:

- Hoe ervaart u de mogelijkheden om uw werknemers/huurders c.q. arbeidsmigranten goed en fatsoenlijk te huisvesten in de regio?
- Wat zijn uw verwachtingen voor de nabije toekomst?

algemeen beeld werkgevers

Van de 7 werkgevers hebben 2 de huisvesting volledig uitbesteed aan gespecialiseerde intermediairs (Tempo Team en DMjob). Daarnaast:

- heeft 1 partij (Deltalinqs) geen beeld van de woningmarkt;
- voorzien Axidus en HCA Project Support steeds meer huisvestingsproblemen;
- hebben en voorzien Stipt en Westflex geen huisvestingsproblemen.

algemeen beeld huisvesters

Van de 6 huisvesters geeft alleen Staffhousing aan nu en voor de nabije toekomst geen problemen te verwachten. Alle andere huisvesters voorzien beperkte tot grote problemen bij het vinden van voldoende passende huisvesting voor arbeidsmigranten. Overigens geeft ook de gemeente Westland aan substantiële problemen te voorzien op de woningmarkt.

In het navolgende worden de belangrijkste overwegingen op een rij gezet waarom betrokkenen zowel nu als voor de nabije toekomst kansen dan wel problemen voorzien bij de huisvesting van EU-arbeidsmigranten.

a. huisvesting arbeidsmigranten zakt van agenda van gemeenten en woningcorporaties

Enkele partijen (zoals United Homes, DockHolland, Housing Solutions, HCA Project Support) geven aan dat de samenwerking met gemeenten/corporaties lastiger zo niet onmogelijk wordt. Belangrijke oorzaak: de aandacht lijkt volledig uit te gaan naar de huisvesting van vluchtelingen. De huisvesting van EU-arbeidsmigranten dreigt daarmee volledig van de agenda te verdwijnen. DockHolland geeft aan dat 'de samenwerking met corporaties aanvankelijk ging lopen maar door de focus op vluchtelingen nu weer volledig uit het zicht dreigt te verdwijnen'. Ook United Homes herkent dat. 'Door de instroom van vluchtelingen zijn corporaties zijn zeer afwachtend geworden'. Staffhousing is nadrukkelijk minder somber.

'Wij maken gebruik van diverse marktsegmenten waaronder die van corporaties. Wij voorzien voor onze huisvestingportefeuille nu en in de nabije toekomst geen problemen'.

b. strakker gemeentelijk beleid: regelgeving en handhaving

Een ander aangevoerd argument van verschillende ondervraagden, die aangeven dat de mogelijkheden voor huisvesting verder onder druk komen staan, is het strakker gemeentelijk beleid. Als voorbeeld van een gemeente met een dergelijk beleid is enkele malen de gemeente Rotterdam genoemd. HuurSnel: 'Juist in deze gemeente zien we de werkgelegenheid toenemen. Rotterdam ligt immers centraal en arbeidsmigranten liggen goed bij werkgevers. Maar de huisvesting is een probleem. In een appartement mogen maximaal drie mensen (hoofdhuurder en twee medehuurders) verblijven. Ongeacht de grootte ervan. Bij meer mensen moet een vergunning worden aangevraagd. En het verkrijgen van die vergunning is redelijk kansloos. Als wij volgens de SNF-normen mogen huisvesten, kunnen we zo in ieder appartement nog een arbeidsmigrant plaatsen. Daar zouden we al mee uit de voeten kunnen'. Ook DockHolland herkent dat. 'De mogelijkheden om goed en legaal te huisvesten worden zo wel erg beperkt. Waarom hanteert de gemeente het SNF-keurmerk niet als uitgangspunt?' Axidus en United Homes hebben om deze reden besloten te stoppen met het aanbieden van huisvesting in Rotterdam. Door de aantrekkende woningmarkt moet Housing Solutions regelmatig aangehuurde panden afstoten. 'Wij merken dat gemeenten weinig tot niet bereid zijn met ons mee te denken in het vinden van alternatieven als onze oude woningvoorraad opdroogt. Ambtenaren verschuilen zich nog al eens achter beleid dat in ontwikkeling zou zijn of geven aan contact met ons op te nemen. Wat dan dus niet gebeurt'. Homeflex geeft aan dat het eisenpakket van gemeenten steeds strenger wordt. 'We krijgen van diverse gemeenten signalen dat ze bepaalde vormen van huisvesting niet meer accepteren. En ook vanuit omliggende regio's als Zeeland en West-Brabant wordt de druk op de woningmarkt verder opgevoerd door onder meer strengere handhaving. Dat gebeurt bijvoorbeeld door vakantieparken voor arbeidsmigranten uit de markt te halen. Dat soort zaken dragen eraan bij dat de druk op de woningmarkt in de regio verder zal toenemen'. United Homes is somber over de mogelijkheden die gemeenten bieden. 'De overheid wil niet dat de arbeidsmigranten op parken worden gehuisvest. Maar als we zo doorgaan, is dat nog de enige mogelijkheid die er is. De markt staat aan alle kanten onder druk'.

c. aantrekken woningmarkt

Breed gedeeld wordt ook de ervaring dat door het aantrekken van de woningmarkt er minder leegstaande woningen zijn aan te huren. De huisvesters geven aan dat de druk op de (flex)woningmarkt in de nabije toekomst nog verder zal toenemen. Ook de gemeente Westland ziet een grote krapte ontstaan. 'Voor sociale huisvesting hebben we wachtlijsten van 8 jaar. We zien mensen vertrekken naar andere gemeenten waar een grotere woningvoorraad is en veel minder controle plaatsvindt. Zoals Schiedam en Vlaardingen. We zien dat mensen ten prooi vallen aan huisjesmelkers. Daar maken we ons zorgen over'. Een ander geluid komt van Staffhousing. 'Wij hebben een gemixte woningportefeuille. Zo huren we van corporaties, maken gebruik van leegstaande beleggerswoningen en als overloop gebruiken we recreatieparken. We zien dat door de aantrekkende woningmarkt de prijzen onder druk staan. Toch voorzien we voor de nabije toekomst geen directe huisvestingsproblemen'. Stipt onderschrijft dat: 'Wij merken dat woningen makkelijk(er) te krijgen zijn'.

d. vraag naar meer kwaliteit

Daarnaast is er een grote verandering in de vraag naar kwaliteit. De vraag naar goede huisvesting neemt toe. Homeflex: 'Niet alleen de opdrachtgever wil meer huisvestingskwaliteit. Ook arbeidsmigranten zelf laten zich niet meer ophokken. Wij zien

geen kansen meer voor grote 'polenhotels'. Zelfs drie of vier mensen op een kamer krijg je nog nauwelijks voor elkaar. Zeker als arbeidsmigranten een andere huisvestingservaring hebben gehad, krijg je ze niet meer in grootschalige voorzieningen'. Ook DockHolland herkent die trend. Housing Solutions constateert dat als gevolg van deze trend er aan de onderkant van de woningmarkt woningen vrijkomen. 'De huisvestingsbehoefte is deels ook een kwaliteitsbehoefte'.

e. gevolgen Wet Aanpak Schijnconstructies (WAS)

Inzet van de WAS is onder meer dat werknemers c.q. arbeidsmigranten het netto minimumloon volledig op hun bankrekening uitbetaald krijgen. Een werkgever mag bijvoorbeeld de kosten van huisvesting of ziektekostenpremies niet meer verrekenen met de uitbetaling van het wettelijk minimumloon; Minister Asscher heeft op 21 april 2016 in een brief aan de Kamer¹⁸ toegezegd bij AMvB uitzonderingen te willen maken. Hieraan zijn wel voorwaarden verbonden. Met betrekking tot de huisvesting kan worden gedacht aan kwaliteitseisen, waardoor alleen kosten voor woningen van woningcorporaties of van private verhuurders met een certificaat voor inhouding op het wettelijk minimumloon in aanmerking komen. In het onderzoek is verkend of en in hoeverre werkgevers voorsorteren op de mogelijke consequenties van de wet WAS door uitbesteding van huisvesting aan professionele huisvesters.

Verschillende uitzendbureaus, die arbeidsmigranten zelf huisvesten, geven aan dat de WAS geen rol van betekenis speelt. HCA Project Support geeft aan 'Wel of geen WAS: wij hebben de huisvesting al deels uitbesteed en onze inzet is het ook deels zelf te blijven doen'. Axidus geeft aan wel vaker de huisvesting uit te besteden maar dat staat los van de WAS. 'We gaan steeds meer toe naar uitbesteding aan gespecialiseerde partijen want het is zeer ingewikkeld geworden. De spelregels variëren per gemeente. Vroeger moest je wel alles zelf doen maar nu zijn er gelukkig huisvestingsspelers op de markt'. DockHolland en Housing Solutions ervaren niet dat de huisvestingsvraag bij hen groeit onder druk van de WAS. Maar sluiten niet uit dat dat in de nabije toekomst wel zal gebeuren. Staffhousing neemt de trend waar dat uitzendbureaus zelf vaker BV's oprichten waarin ze hun huisvestingsportefeuille onderbrengen. Voor Homeflex is de WAS al wel voelbaar. 'We kunnen merken dat de WAS begint te leven en dat meer uitzendbureaus van de huisvestingssores afwillen. Uiteindelijk zal daarmee ook onze vraag naar huisvesting toenemen maar dat is nu nog niet aan de orde'. Ook United Homes herkent dat. 'Er zijn uitzendbureaus die gemeld hebben dat ze hun eigen vastgoed niet gaan uitbreiden en bij ons komen voor uitbreiding woningen/huisvesting'.

5.4 Samenvatting/conclusies

Gemeenten in de regio schatten dat er sinds 2013 minimaal 1.500 huisvestingsplekken zijn gerealiseerd. Daarnaast zijn er naar verwachting nog eens 700 - 800 vergunningen verleend voor de huisvesting van arbeidsmigranten in reguliere woningen. Aangezien dit beeld zeer waarschijnlijk niet compleet is, is een enquête uitgezet onder huisvesters en werkgevers om meer zicht te krijgen op de andere beschikbare, legale huisvesting. Met een marginale respons van 4% geven werkgevers en huisvesters een signaal af niet of nauwelijks bereid te zijn meer openheid van zaken te geven. Daarmee lijken zij hun verantwoordelijkheid niet te nemen. Om toch meer informatie van huisvesters en werkgevers los te krijgen, is het aantal interviews opgevoerd. Op basis hiervan constateren vooral huisvesters (meer nog dan werkgevers) momenteel problemen met het vinden van voldoende en goede huisvesting. Met name de wooneenheden die (tijdelijk) zijn aangehuurd, vormen een gevaar voor de beschikbare capaciteit. Daarmee hebben ook huisvesters met veel 'tijdelijk bezit' het lastiger dan partijen met veel 'eigen bezit'.

¹⁸ Kamerbrief Herziening Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag 21 april 2016, [bron](#)

De meeste huisvesters en werkgevers verwachten dat de problemen in de nabije toekomst niet minder zullen worden. De belangrijkste redenen die worden genoemd zijn de verminderde aandacht bij gemeenten en corporaties voor het vraagstuk. Alle aandacht lijkt uit te gaan naar de (verplichte) huisvesting van vergunninghouders. Daarnaast ervaart een groot deel van de huisvesters en werkgevers minder ruimte voor goede huisvesting door een strakker gemeentelijk beleid. Ook leidt een toegenomen aandacht voor handhaving niet automatisch tot gemeentelijke medewerking bij het zoeken naar alternatieven. Door een aantrekkelijke woningmarkt komen ook minder panden in beeld om aan te huren of moeten panden eerder uit de markt worden gehaald door verkoop. Tenslotte neemt de vraag naar meer huisvestingskwaliteit toe. Arbeidsmigranten laten zich niet meer 'ophokken'. Een minderheid van werkgevers en huisvesters voorziet voor nu en in de nabije toekomst geen enkel probleem in het vinden van voldoende huisvesting. De toegenomen druk op de woningmarkt is breed voelbaar en uit zich onder meer in lange wachtlijsten in de sociale huursector. Om deze reden zoeken veel arbeidsmigranten hun heil in gemeenten met meer huisvestingsmogelijkheden. Zo zoeken veel in het Westland werkzame arbeidsmigranten hun toevlucht tot met name Schiedam en Vlaardingen.

6. (Ontwikkelingen in) tekorten aan woonruimte

Om antwoord te vinden of en in hoeverre er tekorten zijn in de huisvesting voor arbeidsmigranten en hoe deze zich ontwikkelen, confronteren we de verwachte vraag naar huisvesting (hoofdstuk 3 en 4) met het verwachte aanbod van huisvesting (hoofdstuk 5).

6.1 De omvang van de huisvestingsvraag

Uit paragraaf 3.2 blijkt dat arbeidsmigranten steeds vaker lang in de regio Rotterdam verblijven. Het is zeer aannemelijk dat mensen die langere tijd in Nederland verblijven hun weg inmiddels hebben gevonden op de woningmarkt. Zoals de Commissie LURA¹⁹ al eerder constateerde, is de kans op eventuele malafide woonsituaties het grootst bij de groep die hier kort verblijft. Om deze reden is het verdedigbaar dat de aandacht wordt gericht op die groep arbeidsmigranten, die hier korter dan 2 jaar verblijft. Het aandeel arbeidsmigranten dat hier korter dan 2 jaar verblijft is over de periode 2011 - 2014 gedaald van 44% in 2011 naar 34% in 2014. Dat zijn ongeveer $\frac{1}{3} \times 60.000 = 20.000$ arbeidsmigranten.

6.2 De omvang van het huisvestingsaanbod

Uit de in paragraaf 5.1 opgenomen gemeentelijke inventarisatie blijkt dat er sinds 2013 minimaal 1.500 flexplekken en 700 - 800 woningen voor dit doel zijn ingezet. Als er vanuit wordt gegaan dat er gemiddeld 3 arbeidsmigranten per woning zijn gehuisvest, dan gaat het om 2.250 flexplekken. In totaal gaat het dan om $2.250 + 1.500 = 3.750$ gerealiseerde flexplekken.

Aangezien genoemde inventarisatie slechts een deel van de gemeenten in de regio Rotterdam betrof, is er alle reden aan te nemen dat het gerealiseerde aantal flexplekken sinds 2013 substantieel hoger zal zijn. Echter, de inventarisatie omvat met name enkele gemeenten waar veel arbeidsmigranten verblijven zoals Rotterdam en Vlaardingen. Uit de interviews kwam naar voren dat gemeenten aan de zuidkant van de Maas (Westvoorne, Hellevoetsluis, Brielle, Nissewaard) een marginaal huisvestingsaanbod hebben. Om deze reden mag verwacht worden dat het totale huisvestingsaanbod in de hele regio hooguit het dubbele is van wat uit de inventarisatie naar voren komt. Als hiervan wordt uitgegaan gaat het concreet om 2×3.750 , dat is in totaal 7.500 gerealiseerde flexplekken.

Om zicht te krijgen op de totale omvang van het (goede/legale) flexwonenaanbod in de regio, moet ook rekening worden gehouden met het aantal flexplekken dat vòòr 2013 is gerealiseerd. Maar het is aannemelijk dat een deel van de eerder gerealiseerde flexplekken inmiddels weer is verdwenen (door bijvoorbeeld verkoop of sloop) of inmiddels incurant is geworden door een toegenomen kwaliteitsvraag. Aangezien cijfermatige onderbouwing ontbreekt van zowel het flexwonenaanbod dat vòòr 2013 is gecreëerd als de onttrekkingen, die aan het flexwonenaanbod hebben plaatsgevonden, zijn voor het bepalen van de totale huisvestingsbehoefte deze tegengestelde bewegingen buiten beschouwing gelaten.

6.3 Verwachte huisvestingstekorten

Als er vanuit wordt gegaan dat van de 20.000 arbeidsmigranten (paragraaf 6.1) er 7.500 goed zijn gehuisvest (paragraaf 6.2), dan is er een tekort $20.000 - 7.500 = 12.500$ flexplekken in de regio. Daarmee wordt het begrijpelijk dat vrijwel alle huisvesters aangeven

¹⁹ Commissie Lessen uit de Recente Arbeidsmigratie, 2011, [zie ook hier](#)

dat de markt voor flexwonen (stevig) onder druk staat en dat die druk in de nabije toekomst waarschijnlijk verder zal toenemen (paragraaf 5.3).

6.4. Kansrijke strategieën

Om te voorkomen dat arbeidsmigranten (opnieuw) worden gehuisvest op plaatsen waar de samenleving dat niet wil, lijkt het van belang een nieuwe huisvestingsambitie te formuleren. In deze paragraaf wordt ingegaan op drie strategieën om met het geconstateerde verschil tussen vraag en aanbod om te gaan.

a. verbeteren inschrijving in de BRP

Om goed beleid te maken zijn heldere en betrouwbare cijfers nodig van het aantal in de gemeente aanwezig arbeidsmigranten. Het lijkt dat er op dit punt de nodige winst valt te behalen.

Van de naar schatting 60.000 arbeidsmigranten in de regio stonden er ultimo 2014 25.272 in de BRP ingeschreven (tabel 1). Daarnaast stond een deel van de arbeidsmigranten in ingeschreven in de REVA (tabel 3). Aangezien de inschrijving in de REVA op vrijwillige basis geschied èn het niet bekend is welke deel van de ingeschreven nog in de regio verblijft, kan in dit kader weinig waarde worden gehecht aan het cijfer van de in de REVA ingeschreven arbeidsmigranten. Wat wel met zekerheid kan worden gezegd is dat minimaal $(25.272/60.000) * 100 = 42\%$ van alle aanwezig arbeidsmigranten in de regio ultimo 2014 in de BRP stond ingeschreven. Waarschijnlijk ligt het daadwerkelijk percentage ingeschrevenen nog iets hoger aangezien arbeidsmigranten die hier korter dan vier maanden verblijven zich niet in de BRP hoeven in te schrijven (maar wel kunnen inschrijven in de REVA).

Uit het voorgaande blijkt dat nog niet de helft van de arbeidsmigranten in beeld is in de gemeentelijke basisregistratie. Met name de gemeente Westland heeft zich de afgelopen jaren met succes sterk gemaakt voor een betere registratie van de arbeidsmigranten. De gemeente Westland geeft aan diverse signalen te hebben dat de registratie van gemeenten in de regio Rotterdam beter kan.

'Wij schatten dat in Westland ongeveer 12.000 arbeidsmigranten werken. Afhankelijk van het seizoen wonen er ongeveer 5.000 arbeidsmigranten in onze gemeente. De overige 7.000 wonen elders. We weten dat zij met name in Vlaardingen, Schiedam en Rotterdam wonen. En we weten uit de gesprekken ook dat bijna niemand van die groep arbeidsmigranten in hun gemeente staat ingeschreven. Uitzenders zeggen tegen onze gemeente: 'Wij schrijven onze mensen bijna nergens in. Alleen in de gemeente Westland. Wij krijgen anders zulke grote problemen. Dan schrijven wij ons dus maar niet in'. Werkgevers hebben er ook geen enkel belang bij zich in te schrijven. En aangezien de meeste gemeenten ook niet sturen op inschrijving in de BRP, hebben zij dus absoluut geen beeld van wat er gebeurt. Wij weten als gemeente Westland van zeker 80% van de arbeidsmigranten waar ze verblijven. Wij weten van 20% niet waar ze verblijven. In sommige andere gemeenten weet men hooguit van 20% van de arbeidsmigranten waar ze verblijven'.

b. inzet op zowel een goed en helder ruimtelijk beleid, als adequate handhaving, als het eventuele zoeken naar huisvestingsalternatieven

Uit het onderzoek kwam het beeld naar voren dat verschillende gemeenten in de regio de mogelijkheden voor de huisvesting van arbeidsmigranten de afgelopen periode hebben ingeperkt. Daarnaast wordt ervaren dat er meer wordt gehandhaafd. Nagenoeg alle ondervraagde (huisvestende) werkgevers en huisvesters geven aan geen moeite te hebben met zowel een helder ruimtelijk beleidskader als de daarmee samenhangende handhaving.

Wat wèl als een te strak keurslijf wordt ervaren, zijn enerzijds de te knellende gemeentelijke regels en anderzijds het uitblijven van actieve samenwerking bij het vinden van huisvestingsalternatieven als een bestaande oplossing niet aan de regels voldoet.

In de interviews kwam enkele malen de gemeente Rotterdam naar voren als voorbeeld van een gemeente met een strak gemeentelijk beleid, dat onvoldoende faciliteert. HuurSnel over de gemeente Rotterdam: 'In een appartement mogen -ongeacht de grootte- maximaal drie mensen verblijven. Bij meer dan drie mensen moet een vergunning worden aangevraagd. En dat die gehonoreerd wordt, is bij voorbaat al bijna uitgesloten. Als wij volgens de SNF-normen zouden mogen huisvesten, kunnen we zo in ieder appartement nog een arbeidsmigrant plaatsen. Dat betekent dat we 100 - 200 mensen kunnen bijplaatsen. Daar zouden wij al mee uit de voeten kunnen'. DockHolland herkent dat. United Homes heeft vanwege het in haar ogen te strakke beleid de focus verlegd naar andere gemeenten. Ook Homeflex stelt dat zij van diverse gemeenten signalen krijgt dat ze bepaalde huisvestingsvormen niet meer accepteren. Housing Solutions geeft aan dat veel gemeenten niet thuis geven bij het zoeken naar huisvestingsalternatieven. 'Regelmatig zoeken we nieuwe huisvestingsoplossingen - bijvoorbeeld in het geval van sloop of renovatie - maar de actieve medewerking blijft nagenoeg altijd uit'.

c. kansen voor een mix van doelgroepen van flexwonen onder een dak waaronder arbeidsmigranten

Inmiddels verblijven zo'n 60.000 arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa in de regio Rotterdam. Voor het overgrote deel vragen deze mensen om goede maar ook snel toegankelijke tijdelijke huisvesting ('flexwonen'). Naast EU-arbeidsmigranten zijn er verschillende andere groepen die eveneens op zoek zijn naar vormen van flexwonen; denk aan starters, gescheiden mensen en vluchtelingen. Daarom is het goed dat voor flexwonenprojecten steeds vaker wordt gezocht naar een mix van doelgroepen. Ook voor huisvesters is dit aantrekkelijk, omdat het de risico's op leegstand verkleint door spreiding over meerdere doelgroepen. Daarnaast is de kans op maatschappelijk draagvlak bij een multifunctionele bestemming groter dan bij een monofunctionele bestemming.

Dat flexwonenprojecten kunnen en dat het werkt bewijst de winnaar van de zogeheten Inspiratieprijs Flexwonen²⁰. Minister Blok reikte december 2015 de eerste prijs uit aan het project de Genderhof. In dit woonproject verblijven met succes diverse woonurgente zoals starters, gescheiden mensen en EU-arbeidsmigranten.

6.5 Samenvatting/conclusies

De kans op eventuele malafide woonsituaties is het grootst bij de groep die hier kort is/verblijft. Voor dit onderzoek gaan we uit van de groep die hier korter dan 2 jaar verblijft. De omvang hiervan wordt geschat op 20.000 arbeidsmigranten. Het legale gerealiseerde huisvestingsaanbod voor deze groep wordt getaxeerd op 7.500 flexplekken. Dat is meer dan de ambitie van 6.000 flexplekken, die tijdens de ondertekening van de Nationale Verklaring (2012) was geformuleerd. Uit het voorgaande volgt een tekort van 12.500 flexplekken in de regio Rotterdam. Daarmee wordt het begrijpelijk dat vrijwel alle huisvesters aangeven dat de markt voor flexwonen (stevig) onder druk staat en dat die druk in de nabije toekomst waarschijnlijk verder zal toenemen. De problemen nemen niet alleen toe door de toegenomen vraag van arbeidsmigranten. Ook vluchtelingen en andere woonurgente (zoals gescheiden mensen en starters) doen een vergelijkbaar en toenemend beroep op hetzelfde woningmarktsegment. Om te voorkomen dat arbeidsmigranten en andere woonurgente

²⁰ Zie ook 'de Genderhof wint Inspiratieprijs Flexwonen 2015', [bron](#)

groepen (opnieuw) worden gehuisvest op plaatsen waar de samenleving dat niet wil, lijkt het van belang een nieuwe huisvestingsambitie te formuleren. Om zowel de lusten als lasten eerlijk(er) te delen is het van belang dat zowel ambitie als inzet een regionaal karakter hebben. Dat betekent concreet een betere afstemming tussen partijen zowel ter linker als rechter zijde van de Maasoever als met de gemeente Westland.

Om te stimuleren dat in de nabije toekomst voldoende huisvesting van goede kwaliteit voor arbeidsmigranten beschikbaar is, lijkt het van belang een strategie te verkennen waar de volgende elementen deel van uitmaken.

- ✓ Ten eerste is dat een verbeterde inschrijving van arbeidsmigranten in de gemeentelijke BRP. Momenteel hebben gemeenten op basis van de BRP onvoldoende zicht op de aantallen aanwezige arbeidsmigranten. Daarbij is het ook van belang dat er altijd een check plaatsvindt van het eerste verblijfsadres.
- ✓ Ten tweede wordt het gemeentelijk ruimtelijk beleid als te knellend ervaren door werkgevers en huisvesters. Hierdoor is het lastig/onmogelijk om nieuwe flexplekken te creëren. Daar waar als gevolg van handhaving flexplekken moeten verdwijnen, wordt de gemeentelijke ondersteuning in het vinden van huisvestingsalternatieven gemist. Gemeenten zouden er goed aan doen om het SNF-keurmerk in het beleid op te nemen.
- ✓ Tenslotte zijn er kansen om het flexwonenaanbod uit te breiden door het mixen van verschillende woonurgente groepen -waaronder arbeidsmigranten- onder één dak. Hierdoor wordt niet alleen voorzien in de woonbehoefte van meerdere doelgroepen. Maar ook de kansen op maatschappelijk draagvlak van een dergelijke huisvestingsvoorziening worden aanzienlijk vergroot. Door het uitwerken van een flexwonenbrede-aanpak is wellicht een evenredige verdeling van de opgave tussen gemeenten (zowel ter linker als rechter zijde van de Maasoever) mogelijk.

bijlage 1

Berekening gemiddeld inschrijfduur EU-arbeidsmigranten in de BRP

In onderstaande tabellen is alleen de door gemeenten aangeleverde informatie opgenomen. Concreet gaat het om 6-7 gemeenten.

	2011			totaal
	<2 jaar	2-5 jaar	>5 jaar	
Hellevoetsluis	351	66	110	527
Krimpen a/d IJssel	19	7	33	59
Maassluis	84	36	89	209
Rotterdam	5.515	3.834	4.179	13.528
Schiedam	982	564	281	1.827
Vlaardingen	678	317	283	1.278
<i>Totaal</i>	<i>7.629</i>	<i>4.824</i>	<i>4.975</i>	<i>1.7428</i>

	2012			totaal
	<2 jaar	2-5 jaar	>5 jaar	
Hellevoetsluis	91	79	122	292
Krimpen a/d IJssel	25	8	38	71
Maassluis	106	58	95	259
Nissewaard	157	123	352	632
Rotterdam	5.428	4.326	4.656	14.410
Schiedam	979	648	317	1.944
Vlaardingen	485	481	293	1.259
<i>Totaal</i>	<i>7.271</i>	<i>5.723</i>	<i>5.873</i>	<i>18.867</i>

	2013			totaal
	<2 jaar	2-5 jaar	>5 jaar	
Hellevoetsluis	76	88	130	294
Krimpen a/d IJssel	20	17	19	76
Maassluis	165	90	113	368
Nissewaard	180	129	370	679
Rotterdam	5.119	4.590	5.357	15.066
Schiedam	1.045	771	375	2.191
Vlaardingen	551	550	336	1.437
<i>Totaal</i>	<i>7.156</i>	<i>6.235</i>	<i>6.700</i>	<i>20.111</i>

	2014			totaal
	<2 jaar	2-5 jaar	>5 jaar	
Hellevoetsluis	77	82	128	287
Krimpen a/d IJssel	21	21	45	87
Maassluis	192	135	140	467
Nissewaard	192	140	401	733
Rotterdam	5.448	4.768	6.147	16.363
Vlaardingen	788	598	394	1.780
<i>Totaal</i>	<i>6.718</i>	<i>5.744</i>	<i>7.255</i>	<i>19.717</i>

bijlage 2

Redeneerlijn schatting 3: op basis van onderzoek Van der Heijden (2010)

In het onderzoek van Van der Heijden worden drie bronnen gebruikt. Naast de gegevens uit de BRP en UWV-polisadministratie, wordt ook het zogeheten HerKenningsdienstSysteem van de politie (HKS) gebruikt. Voor het HKS is gekozen omdat dit een van de weinige bestanden is waar ook niet-geregistreerden in voorkomen. De registratie van de HKS-gegevens vond echter plaats op het schaalniveau van de oude 25 politieregio's. Van de (oude) politieregio Rotterdam Rijnmond zijn dus schattingen bekend van het aantal aanwezige arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa.

In tabel A staat in de eerste twee rijen een schatting afkomstig uit het onderzoek Van der Heijden. De eerste rij geeft een schatting van het totaal aantal MOE-landers in heel Nederland naar nationaliteit. De tweede rij geeft een relatieve omvangsschatting van het aantal MOE-landers in de politieregio Rotterdam Rijnmond. Omdat van der Heijden de relatieve omvangsschatting in een percentage uitdrukt, moeten we met een bandbreedte rekening houden, die te maken heeft met afrondingsverschillen (2% kan 1,6% zijn, maar ook 2,4%). Dat leidt tot het volgende beeld:

Tabel A: schatting van het aantal arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa in de (oude) politieregio Rotterdam Rijnmond, 2010

	aantal Polen	aantal Roemenen	aantal Bulgaren	aantal overige MOE-landers	totaal
schatting heel Nederland	169.759	69.225	38.784	63.327	341.094
relatieve omvangsschatting politieregio Rotterdam Rijnmond	11%	9%	16%	12%	11%
absolute omvangsschatting politieregio Rotterdam Rijnmond (=100%)	18.673	6.230	6.205	7.599	36.156 - 38.885
absolute omvangsschatting regio Rijnmond (=97%)	18.122	6.046	6.022	7.375	35.089- 37.738

In de derde rij is de relatieve omvangsschatting uit de tweede rij vertaald in een absolute schatting. Zo is de schatting dat het aantal arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa in 2010 tussen de 36.156 en 38.885 bedraagt in de totale politieregio Rotterdam Rijnmond..

Onder de voormalige politieregio Rotterdam Rijnmond valt ook het eiland Goeree Overflakkee. Daarvoor moet de door Van der Heijden gemaakte schatting worden gecorrigeerd. Hoewel er verschillende aanwijzingen dat EU-arbeidsmigranten zich niet 'homogeen' over de politieregio Rotterdam Rijnmond hebben verspreid, kan de schatting het beste worden gecorrigeerd op basis van de bevolkingsomvang. Concreet betekent dit dat de

14 gemeenten samen 97% van de bevolking deel uitmaken van de totale (voormalige) politieregio Rotterdam Rijnmond in 2010. Zie ook tabel B.

Tabel B: berekening aandeel bevolking Rotterdam Rijnmond t.o.v. voormalige politieregio Rotterdam Rijnmond

gemeente	bevolking 2010
Albrandswaard	22.731
Barendrecht	46.707
Brielle	15.578
Capelle a/d IJssel	64.474
Hellevoetsluis	39.916
Krimpen a/d IJssel	28.487
Lansingerland	51.246
Maassluis	30.808
<i>Bernisse</i>	<i>12.495</i>
<i>Spijkenisse</i>	<i>72.109</i>
Ridderkerk	44.833
Rotterdam	598.626
Schiedam	74.484
Vlaardingen	71.082
Westvoorne	14.092
<i>Goedereede</i>	<i>11.498</i>
<i>Dirksland</i>	<i>8.374</i>
<i>Middelharnis</i>	<i>18.004</i>
<i>Oostflakkee</i>	<i>10.068</i>
<i>Totaal excl. Goeree</i>	<i>1.199.166</i>
<i>Totaal incl. Goeree</i>	<i>1.235.612</i>

[bron](#)

Als aangenomen wordt dat 97% van het geschatte aantal arbeidsmigranten binnen de politieregio Rotterdam Rijnmond in de 14 gemeenten verblijft, kan ook een absolute schatting worden gemaakt. In de onderste rij van tabel staat de absolute schatting voor de in regio Rotterdam aanwezige arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa in 2010 weergegeven.

Een beperking van de schatting van Van der Heijden is, dat het zich alleen richt op arbeidsmigranten uit Midden- en Oost Europa. De Zuid-Europese arbeidsmigranten zijn daarin nog niet meegenomen. De enige manier om deze groep in beeld te krijgen, is op basis van een schatting van hun registratiegraad in de BRP en UWV-polisadministratie. Om deze reden wordt de eerder gemaakte schatting van 14.113 Zuid-Europese (uit schatting 2, tabel 7) toegevoegd aan de deelschatting. De totaal schatting voor 2010 komt daarmee uit op een bandbreedte van 49.202 en 51.851 arbeidsmigranten.

Als deze schatting wordt doorgetrokken naar 2014 op basis de toename van de BRP inschrijvingen over deze periode $((25.272/17.915)*100) - 100 = 41\%$ dan kan het totaal aantal arbeidsmigranten in 2014 worden geschat op een bandbreedte van 69.407 en 73.144 arbeidsmigranten.

bijlage 3

Overzicht inschrijving EU-arbeidsmigranten in de BRP van de 14 gemeenten in de regio Rotterdam 2011-2014

gemeente Albrandswaard 2011

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Albrandswaard, 31 december 2011

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				3
Estland				
Hongarije				6
Letland				3
Litouwen				3
Polen				9
Roemenië				4
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				3
subtotaal				31
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				6
Italië				23
Portugal				16
Spanje				33
subtotaal				78
onbekend				155
Totaal				264

gemeente Albrandswaard 2012

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Albrandswaard, 31 december 2012

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				3
Estland				
Hongarije				11
Letland				5
Litouwen				1
Polen				11
Roemenië				
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				5
subtotaal				36
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				6
Italië				22
Portugal				17
Spanje				33
subtotaal				78
onbekend				173
<i>Totaal</i>				287

gemeente Albrandswaard 2013

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Albrandswaard, 31 december 2013

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				1
Estland				
Hongarije				8
Letland				4
Litouwen				1
Polen				9
Roemenië				1
Slovenië				2
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				4
subtotaal				30
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				10
Italië				22
Portugal				16
Spanje				29
subtotaal				77
onbekend				180
<i>Totaal</i>				287

gemeente Albrandswaard 2014

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Albrandswaard, 31 december 2014

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				1
Estland				
Hongarije				4
Letland				4
Litouwen				1
Polen				14
Roemenië				1
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				5
subtotaal				30
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				7
Italië				21
Portugal				18
Spanje				27
subtotaal				73
onbekend				184
<i>Totaal</i>				287

gemeente Barendrecht 2011

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Barendrecht, 31 december 2011

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				5
Estland				
Hongarije				6
Letland				
Litouwen				4
Polen				46
Roemenië				3
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				10
subtotaal				74
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				10
Italië				27
Portugal				24
Spanje				43
subtotaal				104
onbekend				345
Totaal				523

gemeente Barendrecht 2012

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Barendrecht, 31 december 2012

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				8
Estland				
Hongarije				6
Letland				
Litouwen				4
Polen				40
Roemenië				4
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				8
subtotaal				70
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				8
Italië				33
Portugal				29
Spanje				36
subtotaal				106
onbekend				375
<i>Totaal</i>				<i>551</i>

gemeente Barendrecht 2013

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Barendrecht, 31 december 2013

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				9
Estland				
Hongarije				5
Letland				
Litouwen				3
Polen				43
Roemenië				4
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				7
subtotaal				71
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				8
Italië				32
Portugal				28
Spanje				41
subtotaal				109
onbekend				403
<i>Totaal</i>				583

gemeente Barendrecht 2014

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Barendrecht, 31 december 2014

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				12
Estland				
Hongarije				9
Letland				1
Litouwen				5
Polen				60
Roemenië				18
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				8
subtotaal				113
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				10
Italië				36
Portugal				25
Spanje				40
subtotaal				111
onbekend				433 (afronding)
<i>Totaal</i>				657

gemeente Brielle 2011

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Brielle, 31 december 2011

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				4
Estland				
Hongarije				4
Letland				
Litouwen				3
Polen				49
Roemenië				8
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				
subtotaal				68
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				5
Italië				8
Portugal				15
Spanje				11
subtotaal				39
<i>Totaal</i>				107

gemeente Brielle 2012

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Brielle, 31 december 2012

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				6
Estland				
Hongarije				4
Letland				
Litouwen				3
Polen				49
Roemenië				6
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				
subtotaal				68
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				8
Italië				8
Portugal				16
Spanje				12
subtotaal				44
<i>Totaal</i>				112

gemeente Brielle 2013

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Brielle, 31 december 2013

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				7
Estland				
Hongarije				5
Letland				
Litouwen				3
Polen				64
Roemenië				6
Slovenië				1
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				
subtotaal				86
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				8
Italië				7
Portugal				12
Spanje				9
subtotaal				36
<i>Totaal</i>				122

gemeente Brielle 2014

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Brielle, 31 december 2014

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				10
Estland				
Hongarije				6
Letland				2
Litouwen				3
Polen				103
Roemenië				7
Slovenië				2
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				1
subtotaal				134
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				6
Italië				8
Portugal				16
Spanje				13
subtotaal				43
<i>Totaal</i>				177

gemeente Capelle a/d IJssel 2015

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Capelle a/d IJssel, oktober 2015²¹

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	=>2 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>			
Bulgarije	9		21
Estland			1
Hongarije	11		40
Letland	4		11
Litouwen	14		27
Polen	59		285
Roemenië	14		30
Slovenië			6
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	14		34
subtotaal	125		455
<i>Zuid-Europa</i>			
Griekenland	8		34
Italië	4		55
Portugal	14		95
Spanje	11		108
subtotaal	37		292
<i>Totaal</i>	<i>162</i>		<i>747</i>

²¹ De gemeente Capelle a/d IJssel kon alleen cijfers leveren op genoemde (afwijkende) peildatum

gemeente Hellevoetsluis 2011

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Hellevoetsluis, 31 december 2011

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	0	4	2	6
Estland	3	0	1	4
Hongarije	2	6	3	11
Letland	1	0	0	1
Litouwen	2	1	2	5
Polen	318	18	44	380
Roemenië	5	10	9	24
Slovenië	0	0	0	0
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	5	2	2	9
subtotaal	336	41	63	440
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	3	2	8	13
Italië	2	4	5	11
Portugal	6	15	15	36
Spanje	4	4	19	27
subtotaal	15	25	47	87
<i>Totaal</i>	<i>351</i>	<i>66</i>	<i>110</i>	<i>527</i>

gemeente Hellevoetsluis 2012

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Hellevoetsluis, 31 december 2012

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	1	3	2	6
Estland	0	2	1	3
Hongarije	2	4	2	8
Letland	0	1	0	1
Litouwen	2	3	2	7
Polen	67	43	45	155
Roemenië	3	6	15	24
Slovenië	0	0	0	0
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	3	2	3	8
subtotaal	78	64	70	212
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	2	2	8	12
Italië	1	3	6	10
Portugal	5	7	20	32
Spanje	5	3	18	26
subtotaal	13	15	52	80
<i>Totaal</i>	<i>91</i>	<i>79</i>	<i>122</i>	<i>292</i>

gemeente Hellevoetsluis 2013

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Hellevoetsluis, 31 december 2013

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	2	3	2	7
Estland	1	1	1	3
Hongarije	5	1	4	10
Letland	0	0	0	0
Litouwen	2	1	1	4
Polen	35	59	51	145
Roemenië	7	8	15	30
Slovenië	2	0	0	2
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	4	3	3	10
subtotaal	58	76	77	211
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	4	1	7	12
Italië	2	2	6	10
Portugal	4	8	21	33
Spanje	8	1	19	28
subtotaal	18	12	53	83
<i>Totaal</i>	<i>76</i>	<i>88</i>	<i>130</i>	<i>294</i>

gemeente Hellevoetsluis 2014

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Hellevoetsluis, 31 december 2014

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	6	1	4	11
Estland	2	1	1	4
Hongarije	10	2	2	14
Letland	0	0	0	0
Litouwen	2	1	1	4
Polen	31	52	51	134
Roemenië	5	8	15	28
Slovenië	0	0	0	0
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	2	2	3	7
subtotaal	58	67	77	202
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	6	2	6	14
Italië	2	2	5	9
Portugal	6	8	21	35
Spanje	5	3	19	27
subtotaal	19	15	51	85
<i>Totaal</i>	<i>77</i>	<i>82</i>	<i>128</i>	<i>287</i>

gemeente Krimpen aan den IJssel 2011

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Krimpen aan den IJssel, 31 december 2011

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	2	1	4	7
Estland			1	1
Hongarije	5			5
Letland	1			1
Litouwen	1		2	3
Polen	7	3	3	13
Roemenie	1	1		2
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	1		1	2
subtotaal	18	5	11	34
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland			2	2
Italië	1	1	17	19
Portugal		1	3	4
Spanje				
subtotaal	1	2	22	25
<i>Totaal</i>	<i>19</i>	<i>7</i>	<i>33</i>	<i>59</i>

gemeente Krimpen aan den IJssel 2012

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Krimpen aan den IJssel, 31 december 2012

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	2	1	4	7
Estland			1	1
Hongarije	6			6
Letland	1			1
Litouwen	2		2	4
Polen	10	5	7	22
Roemenie	1	1		2
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	1		1	2
subtotaal	23	7	15	45
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland			2	2
Italië	2	1	17	20
Portugal			4	4
Spanje				
subtotaal	2	1	23	26
<i>Totaal</i>	<i>25</i>	<i>8</i>	<i>38</i>	<i>71</i>

gemeente Krimpen aan den IJssel 2013

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Krimpen aan den IJssel., 31 december 2013

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	3	1	4	8
Estland			1	1
Hongarije	3	5		8
Letland		1		1
Litouwen		2	2	4
Polen	11	6	7	24
Roemenie		1	1	2
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	1		1	2
subtotaal	18	16	16	50
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland			2	2
Italië	2	1	17	20
Portugal			4	4
Spanje				
subtotaal	2	1	23	26
<i>Totaal</i>	<i>20</i>	<i>17</i>	<i>19</i>	<i>76</i>

gemeente Krimpen aan den IJssel 2014

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Krimpen aan den IJssel, 31 december 2014

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	1	2	5	8
Estland			1	1
Hongarije	2	6		8
Letland		1		1
Litouwen	1	1	2	4
Polen	13	6	12	31
Roemenie		2		2
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)		1	1	2
subtotaal	17	19	21	57
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	1		2	3
Italië	2	2	18	22
Portugal	1		4	5
Spanje				
subtotaal	4	2	24	30
<i>Totaal</i>	<i>21</i>	<i>21</i>	<i>45</i>	<i>87</i>

gemeente Lansingerland 2011

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Lansingerland, 31 december 2011

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				13
Estland				
Hongarije				
Letland				
Litouwen				
Polen				105
Roemenië				13
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				11
subtotaal				142
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				9
Italië				42
Portugal				
Spanje				36
subtotaal				87
<i>Totaal</i>				229

gemeente Lansingerland 2012

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Lansingerland, 31 december 2012

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				12
Estland				
Hongarije				
Letland				
Litouwen				
Polen				110
Roemenië				16
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				12
subtotaal				150
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				5
Italië				49
Portugal				
Spanje				42
subtotaal				96
<i>Totaal</i>				246

gemeente Lansingerland 2013

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Lansingerland, 31 december 2013

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				13
Estland				
Hongarije				
Letland				
Litouwen				
Polen				138
Roemenië				19
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				11
subtotaal				181
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				7
Italië				42
Portugal				
Spanje				77
subtotaal				126
Totaal				307

gemeente Lansingerland 2014

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Lansingerland, 31 december 2014

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				14
Estland				
Hongarije				
Letland				
Litouwen				
Polen				175
Roemenië				19
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				11
subtotaal				219
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				8
Italië				42
Portugal				
Spanje				38
subtotaal				88
<i>Totaal</i>				307

gemeente Maassluis 2011

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Maassluis, 31 december 2011

Herkomstgroepering	Verblijfsduur	Verblijfsduur	>5 jaar	totaal
	<2 jaar	2-5 jaar		
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	1		2	3
Estland	1	1		2
Hongarije	8	4	7	19
Letland	5		1	6
Litouwen	1		1	2
Polen	52	22	36	110
Roemenie	5	5	7	17
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	5		8	13
subtotaal	78	32	62	172
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	2	1	4	7
Italië	1	2	6	9
Portugal	1		5	6
Spanje	2	1	12	15
subtotaal	6	4	27	37
<i>Totaal</i>	<i>84</i>	<i>36</i>	<i>89</i>	<i>209</i>

gemeente Maassluis 2012

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Maassluis, 31 december 2012

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur >5 jaar		totaal
		2-5 jaar		
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	2		2	4
Estland	1	1		2
Hongarije	5	6	6	17
Letland	4	3	1	8
Litouwen	1		1	2
Polen	76	39	44	159
Roemenie	3	3	8	14
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	4		8	12
subtotaal	96	52	70	218
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	4	2	3	9
Italië	2	2	5	9
Portugal	1		6	7
Spanje	3	2	11	16
subtotaal	10	6	25	41
<i>Totaal</i>	<i>106</i>	<i>58</i>	<i>95</i>	<i>259</i>

gemeente Maassluis 2013

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Maassluis, 31 december 2013

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur	>5 jaar	totaal
		2-5 jaar		
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	1		5	6
Estland		2		2
Hongarije	5	1	5	11
Letland	1	6	1	8
Litouwen	1	2	1	4
Polen	145	66	56	267
Roemenie		2	10	12
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	5	1	9	15
subtotaal	158	80	87	325
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	1	5	4	10
Italië	2	1	6	9
Portugal	2	2	4	8
Spanje	2	2	12	16
subtotaal	7	10	26	43
<i>Totaal</i>	<i>165</i>	<i>90</i>	<i>113</i>	<i>368</i>

gemeente Maassluis 2014

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Maassluis, 31 december 2014

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
Midden- en Oost-Europa				
Bulgarije	1	2	4	7
Estland		1	1	2
Hongarije	2	3	5	10
Letland	4	6	1	11
Litouwen	4	3	1	8
Polen	173	110	80	363
Roemenie	1	1	11	13
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	2	3	8	13
subtotaal	187	129	111	427
Zuid-Europa				
Griekenland		4	3	7
Italië	3		7	10
Portugal	1	1	6	8
Spanje	1	1	13	15
subtotaal	5	6	29	40
<i>Totaal</i>	<i>192</i>	<i>135</i>	<i>140</i>	<i>467</i>

gemeente Nissewaard 2012

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Nissewaard, 31 december 2012

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	3	3	10	16
Estland	0	0	2	2
Hongarije	14	3	9	26
Letland	2	0	3	5
Litouwen	9	3	10	22
Polen	69	72	112	253
Roemenië	11	5	14	30
Slovenië	0	0	1	1
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	6	5	15	26
subtotaal	114	91	176	381
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	5	4	10	19
Italië	7	2	36	45
Portugal	27	22	49	98
Spanje	4	4	81	89
subtotaal	43	32	176	251
<i>Totaal</i>	<i>157</i>	<i>123</i>	<i>352</i>	<i>632</i>

gemeente Nissewaard 2013

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Nissewaard, 31 december 2013

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	9	3	13	25
Estland	0	0	2	2
Hongarije	8	5	10	23
Letland	6	0	3	9
Litouwen	16	4	10	30
Polen	89	70	128	287
Roemenië	7	5	16	28
Slovenië	0	0	1	1
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	7	3	17	27
subtotaal	142	90	200	432
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	4	5	10	19
Italië	10	2	33	45
Portugal	20	26	46	92
Spanje	4	6	81	91
subtotaal	38	39	170	247
<i>Totaal</i>	<i>180</i>	<i>129</i>	<i>370</i>	<i>679</i>

gemeente Nissewaard 2014

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Nissewaard, 31 december 2014

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	4	5	13	22
Estland	1	0	2	3
Hongarije	13	8	8	29
Letland	4	1	3	8
Litouwen	8	7	11	26
Polen	92	75	155	322
Roemenië	12	4	16	32
Slovenië	0	0	1	1
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	9	3	17	29
subtotaal	143	103	226	472
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	2	5	12	19
Italië	13	5	33	51
Portugal	26	22	51	99
Spanje	8	5	79	92
subtotaal	49	37	175	261
<i>Totaal</i>	<i>192</i>	<i>140</i>	<i>401</i>	<i>733</i>

gemeente Ridderkerk 2011

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Ridderkerk, 31 december 2011

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				2
Estland				
Hongarije				6
Letland				
Litouwen				9
Polen				54
Roemenië				5
Slovenië				3
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				3
subtotaal				82
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				5
Italië				24
Portugal				32
Spanje				128
subtotaal				189
onbekend				508
<i>Totaal</i>				779

gemeente Ridderkerk 2012

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Ridderkerk, 31 december 2012

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				4
Estland				
Hongarije				11
Letland				
Litouwen				
Polen				78
Roemenië				6
Slovenië				6
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				5
subtotaal				110
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				11
Italië				32
Portugal				46
Spanje				125
subtotaal				214
onbekend				483
<i>Totaal</i>				<i>807</i>

gemeente Ridderkerk 2013

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Ridderkerk, 31 december 2013

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				8
Estland				
Hongarije				3
Letland				3
Litouwen				9
Polen				65
Roemenië				2
Slovenië				2
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				3
subtotaal				95
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				6
Italië				21
Portugal				39
Spanje				115
subtotaal				181
onbekend				545
<i>Totaal</i>				<i>821</i>

gemeente Ridderkerk 2014

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Ridderkerk, 31 december 2014

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				9
Estland				
Hongarije				2
Letland				5
Litouwen				10
Polen				74
Roemenië				16
Slovenië				2
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				2
subtotaal				120
<i>Zuid-Europa</i>				5
Griekenland				
Italië				21
Portugal				38
Spanje				113
subtotaal				177
onbekend				568
<i>Totaal</i>				865

gemeente Rotterdam 2011

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Rotterdam, 31 december 2011

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	978	889	121	1.988
Estland	33	14	8	55
Hongarije	324	164	145	633
Letland	207	37	26	270
Litouwen	192	77	99	368
Polen	1.760	1.319	914	3.993
Roemenie	296	231	201	728
Slovenië	5	0	0	5
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	154	110	148	412
subtotaal	3.949	2.841	1.662	8.452
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	422	123	196	741
Italië	368	205	382	955
Portugal	445	492	1.261	2.198
Spanje	331	173	678	1.182
subtotaal	1.566	993	2.517	5.076
<i>Totaal</i>	<i>5.515</i>	<i>3.834</i>	<i>4.179</i>	<i>13.528</i>

gemeente Rotterdam 2012

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Rotterdam, 31 december 2012

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	797	788	372	1.957
Estland	37	19	9	65
Hongarije	323	234	161	718
Letland	199	83	30	312
Litouwen	200	111	107	418
Polen	1.723	1.650	1.046	4.419
Roemenie	286	212	248	746
Slovenië	8	1	0	9
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	149	109	161	419
subtotaal	3.722	3.207	2.134	9.063
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	573	181	203	957
Italië	373	232	358	963
Portugal	414	512	1.316	2.242
Spanje	346	194	645	1.185
subtotaal	1.706	1.119	2.522	5.347
<i>Totaal</i>	<i>5.428</i>	<i>4.326</i>	<i>4.656</i>	<i>14.410</i>

gemeente Rotterdam 2013

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Rotterdam, 31 december 2013

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	498	760	565	1.823
Estland	29	22	13	64
Hongarije	342	269	177	788
Letland	141	157	32	330
Litouwen	181	134	127	442
Polen	1.703	1.743	1.372	4.818
Roemenie	250	198	282	730
Slovenië	10	4	0	14
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	138	114	168	420
subtotaal	3.292	3.401	2.736	9.429
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	577	247	219	1.043
Italië	401	258	372	1.031
Portugal	423	477	1.392	2.292
Spanje	426	207	638	1.271
subtotaal	1.827	1.189	2.621	5.637
<i>Totaal</i>	<i>5.119</i>	<i>4.590</i>	<i>5.357</i>	<i>15.066</i>

gemeente Rotterdam 2014

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Rotterdam, 31 december 2014

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	526	670	730	1.926
Estland	31	24	15	70
Hongarije	357	294	226	877
Letland	133	183	41	357
Litouwen	181	139	142	462
Polen	1.820	1.839	1.859	5.418
Roemenie	275	206	310	791
Slovenië	13	5	0	18
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	160	108	178	446
subtotaal	3.496	3.468	3.401	10.365
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	524	336	231	1.091
Italië	527	271	391	1.189
Portugal	442	429	1.482	2.353
Spanje	459	264	642	1.365
subtotaal	1.952	1.300	2.746	5.998
<i>Totaal</i>	5.448	4.768	6.147	16.363

gemeente Schiedam 2011

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Schiedam, 31 december 2011

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	287	183	2	472
Estland	1	1	2	4
Hongarije	38	9	13	60
Letland	31	3	1	35
Litouwen	31	2	5	38
Polen	426	199	55	680
Roemenie	33	24	13	70
Slovenië	0	1	0	1
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	4	10	10	24
subtotaal	851	432	101	1.384
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	21	21	21	63
Italië	9	12	31	52
Portugal	78	88	64	230
Spanje	23	11	64	98
subtotaal	131	132	180	443
<i>Totaal</i>	<i>982</i>	<i>564</i>	<i>281</i>	<i>1.827</i>

gemeente Schiedam 2012

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Schiedam, 31 december 2012

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	219	215	4	438
Estland	3	0	3	6
Hongarije	45	11	13	69
Letland	36	12	1	49
Litouwen	33	3	5	41
Polen	445	269	80	794
Roemenie	28	24	14	66
Slovenië	0	1	0	1
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	15	6	13	34
subtotaal	824	541	133	1.498
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	25	17	26	68
Italië	13	10	28	51
Portugal	97	72	72	241
Spanje	20	8	58	86
subtotaal	155	107	184	446
<i>Totaal</i>	<i>979</i>	<i>648</i>	<i>317</i>	<i>1.944</i>

gemeente Schiedam 2013

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Schiedam, 31 december 2013

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	226	220	33	479
Estland	2	1	2	5
Hongarije	54	23	13	90
Letland	26	19	2	47
Litouwen	19	17	6	42
Polen	467	345	98	910
Roemenie	35	25	20	80
Slovenië	0	1	0	1
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	22	8	14	44
subtotaal	851	659	188	1.698
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	44	13	24	81
Italië	23	9	26	58
Portugal	104	82	78	264
Spanje	23	8	59	90
subtotaal	194	112	187	493
<i>Totaal</i>	<i>1.045</i>	<i>771</i>	<i>375</i>	<i>2.191</i>

gemeente Schiedam 2014

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Schiedam, 31 december 2014

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				469
Estland				5
Hongarije				95
Letland				47
Litouwen				46
Polen				1.155
Roemenie				72
Slovenië				1
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				46
subtotaal				1.936
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				75
Italië				57
Portugal				281
Spanje				95
subtotaal				508
<i>Totaal</i>				2.444

gemeente Vlaardingen 2011

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Vlaardingen, 31 december 2011

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	38	46	11	95
Estland	0	2	0	2
Hongarije	26	18	6	50
Letland	95	14	0	109
Litouwen	8	6	4	18
Polen	462	177	78	717
Roemenie	6	11	17	34
Slovenië	0	0	0	0
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	3	5	17	25
subtotaal	638	279	133	1.050
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	21	6	17	44
Italië	5	2	25	32
Portugal	10	25	47	82
Spanje	4	5	61	70
subtotaal	40	38	150	228
<i>Totaal</i>	<i>678</i>	<i>317</i>	<i>283</i>	<i>1.278</i>

gemeente Vlaardingen 2012

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Vlaardingen, 31 december 2012

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	44	55	14	113
Estland	0	0	2	2
Hongarije	31	26	7	64
Letland	72	46	2	120
Litouwen	22	9	4	35
Polen	253	289	86	628
Roemenie	8	11	17	36
Slovenië	0	0	0	0
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	4	5	17	26
subtotaal	434	441	149	1.024
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	22	15	16	53
Italië	4	1	23	28
Portugal	8	18	48	74
Spanje	17	6	57	80
subtotaal	51	40	144	235
<i>Totaal</i>	<i>485</i>	<i>481</i>	<i>293</i>	<i>1.259</i>

gemeente Vlaardingen 2013

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Vlaardingen, 31 december 2013

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	39	50	26	115
Estland	0	0	2	2
Hongarije	32	26	9	67
Letland	81	44	2	127
Litouwen	19	16	6	41
Polen	304	349	104	757
Roemenie	6	10	18	34
Slovenië	0	0	0	0
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	2	6	16	24
subtotaal	483	501	183	1.167
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	19	23	18	60
Italië	7	3	23	33
Portugal	18	17	56	91
Spanje	24	6	56	86
subtotaal	68	49	153	270
<i>Totaal</i>	<i>551</i>	<i>550</i>	<i>336</i>	<i>1.437</i>

gemeente Vlaardingen 2014

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Vlaardingen, 31 december 2014

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije	43	43	40	126
Estland	0	0	2	2
Hongarije	32	23	8	63
Letland	168	75	2	245
Litouwen	14	22	9	45
Polen	348	384	141	873
Roemenie	18	6	22	46
Slovenië	66	0	0	66
Voormalig Tsjecho-Slowakije)	47	5	16	68
subtotaal	736	558	240	1.534
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland	15	18	16	49
Italië	5	1	22	28
Portugal	23	14	58	95
Spanje	9	7	58	74
subtotaal	52	40	154	246
<i>Totaal</i>	<i>788</i>	<i>598</i>	<i>394</i>	<i>1.780</i>

gemeente Westvoorne 2011

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Westvoorne 31 december 2011

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				3
Estland				
Hongarije				3
Letland				
Litouwen				
Polen				34
Roemenie				1
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				
subtotaal				41
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				1
Italië				8
Portugal				16
Spanje				5
subtotaal				30
<i>Totaal</i>				71

gemeente Westvoorne 2012

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Westvoorne, 31 december 2012

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				1
Estland				
Hongarije				6
Letland				
Litouwen				
Polen				26
Roemenie				1
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				
subtotaal				34
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				1
Italië				7
Portugal				11
Spanje				5
subtotaal				24
<i>Totaal</i>				58

gemeente Westvoorne 2013

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Westvoorne, 31 december 2013

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				1
Estland				
Hongarije				2
Letland				
Litouwen				2
Polen				37
Roemenie				2
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				1
subtotaal				45
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				1
Italië				7
Portugal				3
Spanje				6
subtotaal				17
<i>Totaal</i>				62

gemeente Westvoorne 2014

Eerstegeneratieallochtonen (15-64 jaar) uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa die ingeschreven staan in de BRP, naar herkomstgroepering in de gemeente Westvoorne, 31 december 2014

Herkomstgroepering	Verblijfsduur <2 jaar	Verblijfsduur 2-5 jaar	>5 jaar	totaal
<i>Midden- en Oost-Europa</i>				
Bulgarije				4
Estland				
Hongarije				2
Letland				
Litouwen				
Polen				44
Roemenie				2
Slovenië				
Voormalig Tsjecho-Slowakije)				
subtotaal				52
<i>Zuid-Europa</i>				
Griekenland				1
Italië				8
Portugal				3
Spanje				7
subtotaal				19
<i>Totaal</i>				71

bijlage 4
Overzicht van geïnterviewde organisaties

organisatie	categorie
1. Tempo Team	werkgever
2. Stipt	werkgever
3. Westflex	werkgever
4. Axidus	werkgever
5. HCA Project Support	werkgever
6. DMjob	werkgever
7. Deltalings	werkgever
8. DockHolland	huisvester
9. Homeflex	huisvester
10. United Homes	huisvester
11. HuurSnel	huisvester
12. Housing Solutions	huisvester
13. Staffhousing	huisvester
14. gemeente Rotterdam	gemeente
15. gemeente Westland	gemeente
16. UWV	specialist economie/arbeids- markt
17. Kamer van Koophandel	specialist economie/arbeids- markt